

גליון אל"ה הדברים

דברי תורה של המעיד מישרים החסיד שבכונה
הגה"ח ר' ארי' ליבוש הכהן ויינפעלד ז"ל

חג הסוכות

שנה ג' גליון ע"ח

כולל בתוכו

חג האסיף

מפך נשמעות

פוחת יד ומשביע

חג האסיף

מאמר
לחג הסוכות
זמן שמחתנו

מידתו והיפך כוונתו של הקב"ה שרצה להראות אותנו
מדת החסד וע"כ לא יעשה כזאת בישראל, וע"כ בני
יששכר (סוף אות כ"א) דמבאר עפ"י דהזוה"ק דהענינים
היו בזכות אברהם איש החסד עיי"ש, והוא מבאר ענין
זה באופן אחר קצת.

ג) בסה"ק בני" (מאמר צלא דמהימנותא אות ד') כתב
בשם הרה"ק המפורסם מהר"י פנחס מקאריץ זצוק"ל
שתיבת סוכה נוסטריקון ס'ומך ו'עוזר כל ה'נופלים
וכו' וכל מי שמשפיל עצמו כאילו נופל, הקב"ה עוזרו
ומעמידו ומחזירו ביד ימינו וזהו דוקא למי שהוא בעיניו
חשוב כאין כדאיתא בגמרא מי שמשפיל עצמו הקב"ה
מגביהו עכ"ל, וראיתי בדבריו הק' מרומזים בפסוק ונ"ס
אל אחד ההרים האל "וחי" ותיבת ונ"ס נוסטריקון ויעקב
נס"ע סוכות ותיבת יעקב מורה גם ענינות שמשפיל
ומחשב א"ע בבחינת עקב וד"ל.

ד) ידוע מנהגו של כ"ק מרן אדמו"ר רשכבה"ג
הגה"ק מצאנץ זי"ע לעיין תיכף במוצאי יו"ט של סוכות
בעניני חנוכה, ואפשר ליתן רמז לדבר מדסמך הכתוב
בפרשת אמור הדלקת הנרות לסוכות ע"כ שבא לרמז
על חנוכה כמ"ש הרוקח על כן טוב שיצא מחיל אל חיל
ממצות סוכה יכנס תיכף ומיד במצות חנוכה, וטעם
הדבר יבואר דהנה הנרות מרמזים על לימוד התורה
כמ"ש כי נר מצוה ותורה אור וכן איתא בגמרא (ב"ב
כ"ה) המנורה בדרום וע"כ הרוצה להחכים בדברי תורה
יודים עיי"ש, וא"כ תיכף ומיד שיצאו הימים הטובים
שקיבל אז בימים התשובה לתקן דרכיו המקולקלים,
על כן עוסקים תיכף בעניני חנוכה להזכיר שצריך
להתחזק בלימוד התורה כי המאור שבה יחזירנו
למוטב אמן.

א) בספה"ק בני יששכר (מאמר צלא דמהימנותא דף
לא. אות טו) כתב שהרב הג' החסיד מו' חיד"א זלה"ה
הטעים לנו טעם למה במ"ן ובא"ר לא ציונו הש"ת
לעשות להם זכר משא"כ לעני הכבוד ציונו לעשות
זכר, להיות שעני הכבוד היו רק ישראל מיוחדים
בטובה כי הערב רב פלט אותם העני, משא"כ מן ובאר
גם הע"ר נהנו מהם והוא הוסיף דעפ"י האמת מה
נשתנה מ"ן ובא"ר שערב רב נהנו מהם, משא"כ ענ"י
הכבוד, והוא נתן טעם עפ"י דרכו בקודש ועיי"ש.
ואני הגבר עומד ומשתאה מחריש לדעת למה לא
האיר זאת עפ"י מה שכתב הוא בעצמו לעיל באות ז'
באריכות להסביר שסוד מצות סוכה הוא בחינת אור
המקיף וזהו הבחינה יש רק לישראל, משא"כ לאומות
העולם, ובזה נתן טעם לשבח (בדברי הגמ' בע"ז דף ג') למה
לעיתיד יהיה הנסיון על האו"ה דייקא במצות סוכה
עיי"ש באריכות, בדרושים לכל חפציהם ועפ"י יהיה
לכאורה מוסבר בפשטות למה הענין פלט הערב רב
ודו"ק, כי הערב רב לא היו גרי צדק לכמה מפרשים.

ב) אפשר ליתן טעם לשבח למה סוכה גזולה
דהיינו באופן שראובן אסר על שמעון מליכנס
בסוכתו אפילו בשעה שאינו שם שלא יכנס לכתחילה,
ומשמע מדברי השו"ע סי' תרל"ז והנו"כ דבאופן
כזה אפילו בדיעבד לא יצא, ולא שייך בזה נחא ליה
לאיניש דליעבד מצוה בממוניה, כיון שאסרו בפירוש,
ולכאורה הוא בבחינת זה נהנה זה לא חסר, והתירוץ
לזה הוא דמצות סוכה הוא זכר לעני הכבוד שהיה
בזכותו הגדול של אהרן הכהן ודבר זה הי החסד מאתו
ית"ש וחיבה יתירה נודעת להם בזה, כמ"ש בסה"ק בני
יששכר באריכות במאמר צלא דמהימנותא אות י"ד
עיי"ש, ואפשר שזהו גם הטעם למה היה ע"י אהרן
מפני שהוא היה בחינת איש החסד כנודע וכמ"ש
תומך ואור"י לאיש חסיד, נמצא דמעשה הנ"ל

ה) איתא במדרש פרי עץ הדר - אלו ישראל מה אתרוג זה יש בו טעם ויש בו ריח כך ישראל יש בהם בני אדם שיש בהם תורה ויש בהם מעש'ט וכו' **ערבי נחל** אלו ישראל וכו' כך ישראל יש בהם בנ'א שאין בהם לא תורה ולא מעש'ט ומה הקב"ה עושה להם לאבדן א"א אלא אמר הקב"ה יוקשרו כולם אגודה אחת והן מתכפרין אלו על אלו וכו' ע"כ, ועי' בחידו'ת ל"ק רבינו (שליט"א) [ז"ע] דתמה ע"ז קצת דהיאך יאמר שבני עליה תקשרו ביחד עם "אנשים שאין לא ריח תורה ולא ריח מעש'ט הלא הקלקול יכול להיות יתר על תיקונו ע"כ, והנלפענ'ד דזה בפשטות גדול שאין כוונת המדרש על פושעי ישראל ורשעים דהא מהם צריכים להתרחק בכל מה דאפשר כדי שלא יתפשו במזימות זו חשבו, אבל כוונתם על סתם פשוטי עם שאין להם שום חיות בתורה ומצות ואעפ"כ אפילו עם אלו לא יתחבר כ"כ רק בדרך שמאל דוחה וימין מקרבת, ויבואר דכברינו עפ"מ'ש בשו"ע (סי' תרנ"א סעיף י"א) צריך לחבר האתרוג ללולב משעת נענוע ולנענע בשניהם יחד, וראיתי ע"ז בשם הרה"ק הצדיק **מהר"ש מבעלזא זצוק"ל זי"ע** שאמר ע"ז דמה שאנו נוהגין לעשות כיסים משולבות מעלי הלולב ותוחבים בו ההדסים והערבות הוא עפ"י מ"ש הטו"ז שם (ס"ק י"ד) בשם הרקנטי סוד זה נגלה אלי בחלום בליל יו"ט הא' של חג הסוכות נתאכסן אצלי חסד א' אשכנזי שמו הרה"ר יצחק ראיתי בחלום שהיה כותב השם ביו"ד ה"א והיה מרחיק ה"א אחרונה מן הג' אותיות אמרתי לו מה זה עשית, השיב, כך נוהגים במקומינו ואני מחיתי בו וכתבתי שלם ואשתומם על המראה ואין מבין למחר ראיתי שלא היה מנענע רק הלולב ומיניו בלא האתרוג, והבנתי פתרון חלומי וכו' כי כל ה' מינים רומזים בו יתברך כדאיתא במדרש ויקרא פ' ל' עכ"ל, ולפי' כשם שהשם הוי' צריך שלא יהיה נכתב הרבה רחוק זה מזה כן צריך להיות ג' שלא יהי' דבוקים זה בזה בלי רוח ביניהם ועל פי זה עושים כיסים משולבות לתחוב בו ההדסים והערבות בכדי שיהיה מעט ריח ביניהם כי כל ה' מינים רומזים בו יתברך ע"כ, ולפי' נראה דמ"ש המחבר דצריך לחבר האתרוג ללולב ולנענע בשניהם יחד צריך ג' שיהיה מעט ריח ביניהם, נמצא דאפילו עם אנשים שאינם רשעים רק שהם פשוטי עם שאין בהם ריח תורה ומעש'ט צריכים ג' להתרחק מהם קצת דהא דכתב המדרש יבואו ויוקשרו אלו עם אלו על כרחך לאו דוקא הוא כנ"ל דהא אפילו ה' מינים ממש צריך להיות קצת ריח ביניהם, וא"כ לפי' אין עוד שום חשש לבני העליה הדומים לאתרוג בטעם וריח תורה שיתקלקלו כיון שאין כוונת המדרש להיות דבוקים ממש, וא"כ אפשר לומר דיהיה ע"ד שמאל דוחה וימין מקרבת, ואז לא יאונה לצדיק כל און, ועפ"י נלפענ'ד לפרש המסורה שכתב הבעה"ט פרשת וישלח ורוח תשימו בין עדר ובין עדר ובמסורה ב' דין, ואידך ורוח והצלה יעמוד ליהודים דע"י שתשימו קצת "רוח" בין עדר של הצדיקים ובין העדר של פשוטי עם עי"ז בעזה"י "רוח" והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר מעדר הצדיקים והמחנה הנשאר ההוא יהיה לפליטה גדולה בלי קבלת השפעה מהם ומכל המונם והבן.

ו) כתב האריז"ל דבערב סוכות יש להרבות בצדק'ה (והבני יששכר במאמריו לסוכות מאות כ"ד ואילך הטעימו בטוב טעם ודעת בכמה אנפין), וגם אני הדל אפרש שיחתי בעוד טעם לשבח נוסף כיון דבחג נידונים על המים [דהיינו גשמים] ואיתא בתענית דף ג' דמפתח של גשמים הוא מאותן ג' שלא נמסרו לידי שום שליח והן מונחים רק

ביד הקב"ה בעצמו, וא"כ מי יודע אם לעת כזאת אנחנו מושפעים מתחת יד הקב"ה בעצמו, וא"כ מה נעשה ומה נפעל שיתקבל תפילתינו בעד הגשם, ובשלמא בשאר דברים המלאכי רחמים מקבלים תפילתינו ומוליכה להמונה על דבר זה וחזקה ששליח עושה שליחותו, משא"כ אצל מטר, על כן העצה לזה ליתן צדק'ה קודם החג הזה שסגולתה להיות נשפע תחת יד הקב"ה בעצמו, כמ"ש במדרש א"ר אבין בא וראה כמה כחן של צדיקים וכמה גדולה כחה של צדק'ה וכו' שאין חסין לא בצל כנפי הארץ ולא בצל כנפי שחר ולא בצל כנפי שיש וכו' אלא בצלו של ממו"ה הקב"ה הה"ד מה יקר חסדך וכו' ובצל כנפיי יחסיון ע"כ, ופי' בזה הרב הג' החיד"א זצלה"ה כנפיים הם השדים של מעלה ואשמועינו ר' אבין כי בעלי צדק'ה וג"ח אינם מתנהגים עי"י שר אלא עי"י ית"ש עכ"ל, והביאו כ"ז הבני יששכר (מאמר יוד לחודש תשרי אות כ"ד) עיי"ש, וכיון שנהיה תחת צל ידו לגונה בלי ממוצע כ"ע אז חזקה בטחונונו על הקב"ה שבחסדו וטובו הגדול יקבל ברחמים ורצון את תפילתינו, ולא אקמץ את ידי מלחקוק פה עוד רעיון נוסף להג'ל דהמציאות הוא דבמשך השנה האדם מקבל על עצמו כמה מיני צדקות וכדומה ובפרט בימים הנוראים שאדם נודר בשעת צרה שיהיה כופר נפשו וכמה פעמים מאחרין לשלמה בזמנה, ועליהם כבר איתא בגמרא (תענית דף ה') אין הגשמים נעצרים אלא בשביל פוסקי צדקה ואינם נותנים ע"כ בוודאי מנהג יפה הוא להרבות בצדקה בערב סוכות ולשלם לצדקה כל החובות ועי"ז בוודאי לא יבוש ולא יכלם כשבא יבא ביו"ט להתפלל על המטר.

ז) הקדמונים אחזו שער לדרוש ולחקור על מה עשה ה' ככה ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל במדבר מן ובא' וענני הכבוד' הנה צוה ה' לעשות זכר לענני כבוד במצות סוכ'ה ולא עשה כן במן ובא'ר, מה זה ועל מזה זה, והנה הבני יששכר פשפש ומצא כמה טעמים הגונים עי' באות י"ג ואילך, ולפענ'ד נראה עפ"מ'ש הג'ל באות ו' דיכולין ללמוד ק"ו ממצות סוכה שחייב לזון אותנו עפ"מ דקי"ל בשו"ע חו"מ להלכה בהתחייב אדם א"ע ליתן לאחד מזונות אין הלוושים בכלל משא"כ בהתחייב בפרנסה הלוושים בכלל, וכיון שבמדבר נתן לנו את הענני הכבוד והם היה כמו לבושים שהיה מגהצין בגדי ישראל ועי"ז לא בלו שלמותיהם, א"כ מ"ש שהוא חייב במזונות עכ"ל, וא"כ יצא לנו טעם נאה למה אין עושין זכר רק לענני הכבוד דכיון דעושין זכר לענני הכבוד [שהוא כמו מלוושים] עי"ז מובן מאיליו מק'ו שנתן לנו גם מזונות דהם מן ובא' ועי"ז שפיר יש זכר לכולם בפעם אחת והבן.

ח) איתא במד' פרשת אמור על הפסוק ולקחתם וכו' **פרי עץ הדר** אלו ישראל מה אתרוג זה יש בו טעם ויש בו ריח כך ישראל יש בהם בנ'א שיש בהם תורה ויש בהם מעש'ט וכו' **ערבי נחל** אלו ישראל וכו' כך הם ישראל יש בהם בנ'א שאין בהם לא תורה ולא מעש'ט ומה הקב"ה עושה להם לאבדן א"א אלא אמר הקב"ה יוקשרו כולם אגודה אחת וכו', ועי' קשה למה עושין רמז זה דייקי בחג הסוכות, ונלפענ'ד עפ"י הידוע לנו דחג הוא סגולה לעשות בו תשובה מאהבה וא"כ מה יעשו אזובי הקיר הפשוטי עם הדומים לערבה שנפשם יבשה בלתי כל ואיך עוד נוכל להתמתין ממנו שיעשה תשובה מאהבה, ע"כ שפיר מאגדים יחד ה' מינים לרמז שיבואו אלו ויאגדו עם אלו דאיתא בישמח משה פרשת נצבים דתשובת הרבים נחשב כמו

תשובה מאהבה, נמצא דבחג הזה נאחדים ביחד כלל ישראל מכל ה'ד' כיתות ועי"ז נחשבים כולם כעושים תשובה והבן.

ט) איתא במדרש ולקחתם לכם ביום הראשון וכי ראשון הוא אלא ראשון לחשבון עוונות, וצ"ב, ולהלן נאמר שם המדרש הג'ל שה' מינים מרמזים ל' כיתות אנשים ומה הקב"ה עושה להם לאבדן א"א אלא אמר הקב"ה יוקשרו כולם אגודה אחת והן מתכפרים אלו על אלו וכו', ויש להבין למה דוקא בסוכות ע"י אתרוג ולולב עושין רמז זה ולא בשאר כל ימות השנה, ועוד תמה רבינו (שליט"א) [ז"ע] על המדרש הזה דלמה נעשה רמז שיעלה ויבא ממנו חשיבות ומעלה רק לאותן שהעדרה רמז עליהם שאין בהם טעם וריח, משא"כ לבני העליה שהאתרוג רומז עליהם אין זה מעליותא כלל שצריכין להתחבר עם אנשים כאלו אדרבה עוד יוכל לבוא לידי הפסד שילמדו ממעשיהם, וי'ל דהנה בחג הזה הוא זמן תשובה מאהבה ומדרי התשובה ב' הנה, הא' להיות "סור מרע" מקודם, ועי' יהיה פותח כיון ויורד לתוך דרכי התשובה, והב' להתחיל מקודם "בועשה טוב" ולאט לאט יגיע למדריגת סור מרע, והנה בסה"ק דרך פיקודין בהקדמה וכ"כ בסה"ק דברי יחזקאל פרשת ויחי הכריעו דלבני עליה ואנשי מעשה טוב יותר שיאחו צדיק דרכו בדרך הא' להיות מקודם "סור מרע", משא"כ לשאר העם טוב יותר שיתחילו בדרך הב' ב"ועשה טוב" ולא יהפך הסדר חו' שמא לא יפנה לעולם לעשה טוב, ואף גם לא יעלה בידו "סור מרע", והנה כמו כן הוא בימים הללו בימים הנוראים עושין תשובה מיראה לעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו ביודי ובחרטת ע"ד סור מרע ע"כ מובן מאיליו שלאנשים הדומים לערבה בלי טעם וריח קשה ביותר לעשות תשובה גמורה בעש"י'ת כי הוא מסובך מאוד ביצרי מעללי הגוף, משא"כ בהגיע בזמן שמחתינו לעשות תשובה מאהבה עי" מצות סוכה וד' מינים וכדומה, ע"ד "עשה טוב" נ"ג ניותוספו לנו כמה בעלי תשובה כי לא ימלט שהמצוה מעשיית לא יעורר פנימיות נשמתו למקור מחצבתה עכ"פ למעמד הלז, ולפי' שוב אין לפחד כלל שההתחברות יזיק חו' לבני העליה כי בימי החג הזה נעשה כולם בעלי תשובה (כי לא ברשיעא ובפושעי ישראל עסקין כמ"ש החת"ס ועוד) אדרבה תועלת גדולה יצמיח גם לבני העליה כיון שעכשיו עושין תשובה מאהבה ושבים עוה"פ כסאות למשפט ע"כ לבטוח שיטיב לנו החתימה רמז נכון להתחבר גם עמהם ע"ד שכ' הבני' (במאמר ב' לחודש תשרי אות ל"ג) דהנה הצרפית אומה לאליהו באת אלי להזכיר את עוני ופי' רז"ל שאמרה עד שלא באת אלי הייתי נחשבת לצדקית בערך הרשעים וכשבאת אצלי הנה בערך כרשעה אחשב הנה דעת להבין בזה חפצי השי"ת אשר יחשוב האדם לצדיק בערך הרשעים הגם שאינו צדיק באמת כשמעריכין מעשיו נגד הרשע הנה בערכו צדיק הוא לצדיק יחשב והנה בערך רוממות גדלותו ית"ש אין שום נבדא יוצא י"ח כדוראו וצבא מדרום לא זכו בעיניו ומכ"ש האדם הארצי שוכני בתי חומר אבל הוא ית"ש אינו דן את האדם אלא כערך הארציים הנוטה אחר תאוות חומריות כי בעפר יסודם ובהערך איזהו איש פרטי אשר כובש תאוותו בצד מה יותר מאמרי האישים החומריים הנה לצדיק יחשב עכ"ל, ובזה דרש כמין חומר כמה פסוקים עיי"ש, ומעתה הראת לדעת תועלת ההתחברות כי מי יודע אם זכה בדין ברה"א ואף אם זכה אז מי יודע אם יזכה גם עכשיו וע"כ שפיר עושין ההתחברות שהוא סגולה להנצל בדין עי' שיעריכו מעשיו מול מי שהוא

פחות ממנו וזה שסיים במד' הנ'ל ויתכפרו אלו על אלו כי בהעריך מעשה האיש הדומה ללולב מול מעשה האיש הדומה לערבה בודאי יצא לצדק דינו ולצדק יחשב כנ'ל ולפי' הוא עוד מעליותא יותר לבני העליה, ומעתה תבין למה אין עושין רמז זה קודם חג הסוכות כי אז עדיין לא עשו תשובה ואסור להתחבר עמהם משא'כ עכשיו וגם בין תבין מש'כ רש' ז'ל בפרשת "תשא" ד'ה וחלבנה ז'ל ללמדנו שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגודת תעניותינו ותפילותינו את פושעי ישראל שיהיו נמנין עמנו עכ'ל, כיון שבה לצרף עמנו באגודת תעניותינו והתפלות מסתמא רוצה לעשות תשובה באמת דאל' לא היה מצטער א'ע בתענית ללא כלום ע'כ נכון לצרפו ועי'ז יעלו תפילותינו למרום בהעריך מעשינו מול מעשיו וזש'ה ראשון לחשבון עוונות שהקב'ה מרחם עלינו לחזור עוה'פ על הדין בכדי שיוכל להצדיק אותנו בהעריך מעשינו נגדם ועי'ז יוצא איום לצדק דינו לגמח'ט אמן.

י) עוד יש לפרש המדרש הנ'ל ולקחתם לכם ביום הראשון וכי ראשון הוא אלא ראשון לחשבון עוונות ע'כ דבימי הסוכות הוא זמן תשובה מאהבה וע'ה התשובה מתעלה למדריגה היותר גבוה, וע'כ הקב'ה מתחיל לדקדק עמו כחוט השערה כמ'ש וסביביו נשערה מאוד וא'כ ניתוסף ביום הזה כמה עבירות שבים אתמול כי יעבור לא היה נחשב לכלום וז'ש שפיר ראשון לחשבון עוונות והבן.

יא) ב' זמנים פרטים לתשובה נתן לנו השי'ת הא' הוא ברה' ועשי'ת ואז הוא זמן תשובה מיראה והב' הוא בסוכות שאז עושין תשובה מאהבה ודבר ידוע הוא שאם רוצה לזכות לתשובה באמת צריך לבקש מהשי'ת שיחונן בהשפעת דעת האמיתי והוא על דרך דאיתא שצריך לבקש שיחזיר אליו כמקדם, וכן כתוב בפסוק וידעת היום [עי'ז] והשבות אל לבבך, וכן תמצא ברכה הראשונה מן הברכות האמצעיות בשמ'ע הוא ברכת הדעת ואח'כ ברכת התשובה ועל כן נתן לנו השי'ת בב' זמנים הנ'ל שני מצות שסגולתם להשפיע לאדם דעת בכדי שיוכל להמשיך בתשובתו בשלימות ברה' לנו בו נתן מצות תקיעת שופר שמשפיעה מוחין גדולות כמ'ש הבני יששכר (במאמר יום תרועה אות ט' עי'ש), שפירש בזה הפסוק אשרי העם "יודעי' תרועה שעי' התרועה בא להם "הדעת" עי'ש, וכמו כן מסוגל מצות סוכה ג'כ כמ'ש הזרע קודש על הפוסק בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' למען "ידעו" דורותיכם דהיינו שעי' מצות סוכה תבואו לידי דעת וכעין זה כתב גם בבני יששכר (מאמר צלא דמהימנותא אות ט'ב בא'ד עי'ש שהטעים הענין באריכות).

יב) במתני' דסוכה פ'ב משנה ט' איתא שם כל שבעת ימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי ירדו גשמים מאימתי מותר לפנות משתחרר המקפה משלו משל למה הדבר דומה ל'עבד' שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו ע'כ, הנה להבין כאן דברי חכמים וחידותם במשל המשל דמוהו ל'עבד', ונלפענ'ד עפ'י'מ דאיתא (בב' דף כה ע"ב) בזמן שישאל עושין רצונו של מקום הגשמים יורדים מאוצר הטוב, ואם ח'ו להיפך אין יורדים מאוצר הטוב, והנה אם ירדו גשמים באמצע חג הסוכות שצריך לישב בסוכה האין אפשר לומר אז דהוא מאוצר הטוב הלא מקרא מלא כתיב והיה אם שמוע תשמע וכו' יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך "בעתו" ובוודאי אין

זה בעתו כיון שבני אדם מצויים בסוכותיהם (ועי' ברש"י בחוקותי שלילי שבתות נקרא בעתה) אלא ע'כ אין זה מאוצר הטוב, ומסתמא מפני שישאל אין עושין אז רצונו של מקום, ואיתא בגמרא לחד מ'ד דבזמן שאין עושין רצונו של מקום נקראים "עבדים" ובזה מדויק שפיר לשון חכמים כיון שירדו גשמים בסוכות מסתמא אין רצונו של מקום שנקראים עבדים וע'כ ירדו הגשמים מאוצר שאינו טוב, וז'ש משל למה'ד ל'עבד' שבא למזוג כוס "לרבו" וכו' ובזה יובן גם מ'ש הרמ"א בס' תרל"ט סעיף ז' דכשירדו גשמים אין להחמיר על עצמו שלא לצאת מן הסוכה כי אין מקבל עליו שכר ואינו אלא הדיוטות עי'ש, דהוא פלא גדולה דאף שפטור ממצות סוכה ירדת גשמים אבל למה יקרא הדיוט באם רוצה להחמיר ע'ע יותר מהחוב ומה נשתנה זה מכל המצות ולפי הנ'ל מיושב שפיר כיון דמירדת הגשמים באמצע החג נשמע שהיא בח' עבד [עי' שאין עושה רצונו של מקום וע'כ ירדו גשמים מאוצר שאינו טוב] וע'כ בוודאי אסור לישב בסוכה ע'ד שכתב הבני יששכר כמה פעמים במאמר צלא דמהימנותא דמצות סוכ'ה נשמע שאנו בניס למקום כי סוכה הוא זכר לעניי הכבוד וקי'ל במלך אין רוכבין על סוסו ואין משתמשין בשדביתו, והנה כתיב ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלקים וכו' הנה אנכי בא אליך בעב הענן היא כביכול כענין המלך ב'ו הרוכב על סוס והאין היה ישראל רשאי להשתמש בעניי הכבוד, אלא ע'כ שהם נקראים בניס והשי' נקרא עליהם אב נמצא דעבד אסור לקיים מצות סוכה שהוא בחינה משתמש בשדביתו של מלך וע'כ כיון שירדו גשמים נשמע שהוא בח' "עבד" וע'כ שפיר צריך לצאת מן הסוכה והבן.

יג) ויאמר משה בנעורינו ובזקנינו נלך כי חג

ה' לנו. ואי' במדרש ע'ז כי חג ה' לנו זהו חג הסוכות, וצ'ב ובפ' אמור עה'פ בסכת תשבו ז' ימים וכו' כתב התרגום יונתן בן עוזיאל ז'ל באמצע הפ' כל דכיריא בישאל ואפילו זעירי דלא צריכין לאימהון יתבון במטליא ע'כ, ועי'ז תמהתי קצת למה פרט במצוה זו יותר מכל שאר המצות שגם הקטנים ישבו בסכות דהא אין סיבת חייבם רק משום חינוך דזה שייך גם בשאר מצות, ונלפענ'ד עפ'י'מ'ש בסה'ק נועם אלימלך שם בנעורינו ובזקנינו נלך היינו שאנו רוצים לילך לאור באור החיים לעבוד את השי'ת הן בנעורינו והן בזקנינו וזהו שאמרו בשמחת בית השואבה אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו דהיינו שהי' מתנהגים מיד בנעורותם כשוה ועי'ז לא הי' מתביישים בזקנותם ממעשה נעורותם שהי' ג'כ בקדושה עכ'ל, והנה לכאורה אין נוכל להשוות ימי הנעורים לימי הזקנה שאז כבר מלא וגדוש הרבה יותר בהשכל ודעת והשכל הנעלם מכל רעיון לעבודת השי'ת מבניי הבחרות ובפרטי כי יסוד החטא הוא נמשך ע'י שאבדה חכמת חכמי ויסתלק ממנו הדעת כמ'ש אין אדם חוטא אא'כ נכנס בו רוח "שטות" וזעירין אינון שזכו גם בימי הבחרות להשגה עמוקה בעבודת השי'ת כמבואר במורה ח'ג פרק ג'א בסופו ז'ל וכבר ביארנו הכוחות הגופניות בימי הבחרות ימנעו רוב מעלות המדות וכ'ש זאת המחשבה הזכה העולה ביד האדם משלמות המושכלות המביאות לחשק ה' יתעלה כי מן השקר שתעלה ביד האדם עם רתיחות הליחות הגופניות כי כל אשר יחלשו כחות הגוף ותכבה אש התאוה יחזק השכל וירבה אורו ותוך השגתו וישמח במה שהשיג עד כשיבא האיש השלם בימים תוסף ההשגה ההיא ותוספת עצומה עכ'ל לענייננו, וא'כ בימי הזקנה השכל

נתוסף וזקני תלמידי חכמים כל זמן שמזקינים דעתם נתוספת עליהן, ועי'ז פירש בסה'ק ייטב לב פרשת חיי הפסוק ואברהם זקן זהו קנה חכמה ושכל טוב וגם בא בימים בבחינת ימים ימי הבחרות כאלו עוד לא בא רק בימים לא בשנים עי'ש, נמצאת דמדריגה זה נאמר על אאע'ה וא'כ אנו יתמא דיתמא אין נוכל לילך בעקבותיו במדה זו להשוות ימי עלומינו לימי הזקנה, אמנם איתא בסה'ק זרע קודש לפרש הפסוק בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' "למען ידעו" דורותיכם דמצות סוכה סגולתה להשפיע דעת להאדם, וזה פירש למען ידעו דורותיכם שיבואו לידי "דעת" ע'י מצות סוכה עי'ש, וכעין כתוב לאמר בסה'ק בני יששכר (מאמר צלא דמהימנותא אות ט'ב עי'ש), וא'כ לפי' מבואר שפיר דברי התרגום יונתן בן עוזיאל הנ'ל, שכתב דבסוכות ישבו הקטנים עם הגדולים כיון דיוסף ה' עליהם רוח חכמה ודעת והי' הקטן כגדול וע'כ שפיר לחלק יצאת מכל שאר מצות דהקטן פטור כיון שלא ירגיש כלום עשיית המצוה, משא'כ במצות סוכה יבוא לכלל דעת במוחין דגדלות ויפעיל בו פעולה טובה (וכעין שכ' הבני' במאמר ג' לחדוש תשרי אות ט') וז'ש משה רבינו ע'ה בנעוריו ובזקנינו נלך שימי עלומינו וימי הזקנה יחדיו יהיו תואמים לעבדו שכם אחד, ועי'ז יוקשה האין אפשר להגיע לכלל זה באין הבין בהשגה אמיתית את הדרך נלך בה ואת המעשה אשר נעשה ע'ז תירץ כי חג ה' לנו זהו חג "הסוכות" שעי'ז זוכין למוחין דגדלות ולהשגת הדעת לעבודת השי'ת, ועי'ז שפיר במסלה נעלה גם בימי הנעורים ומתוך אלה הדברים יובן שפיר למה נאמר בשמחת בית השואבה שהחסידי'ם ואנשי מעשה היו מרקדים לפניהם באבוקות של אור שבידיהם ואמרו אשרי ילדותינו וכו' דמה נשתנה יו'ט סוכות מכל שאר הימים טובים וגם מה השייכות של אשרי ילדותינו וכו' לימי הסוכות ולפי הנ'ל מיושב שעי'ז ה'י'ט סוכות באו לכלל "דעת" לעבודת ה' והוא שעמדה לאבותינו ולנו גם בימי הנעורים וע'כ לקחו האבוקות של אור בידם לרמז שתבערת היצו'ר הבורע תמיד כלפי'ד אש בקרב לב כבר מסור בידם ע'ד הגמרא צדיקים יצרו מסור בידם לעשות בו כטוב בעיניהם ובי'ט זה היה שמחים כי עי'ז זכו לכל זה לומר אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו כיון שהגיע לכלל דעת גם בימי הילדות וגם אלו שלא זכו לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו בביהמ'ק ונכשלו בימי נעוריהם בכמה עוונות ופשעים ע'ד אין אדם חוטא אא'כ נכנס בו רוח שטות עכ'פ זכו שיחזרו להם הדעת בעת שבאו אח'כ לביהמ'ד ועי'ז היה ביכולתם לעשות תשובה שלימה וזהו שאמרו אשרי זקנותנו שכפרה וכו' **הבן הדבר כי הוא נעים למשכיל להשכיל.**

יד) סוכ'ה נקראת בזוה'ק פ' אמור צלא דמהימנותא, ונלפענ'ד הטעם עפ'י' מה שביאר הכלי יקר ענין מצות סוכה דהנה בחודש הזה באספכם תבואת הארץ וכל אחד הולך לבית נכון ונשא דירת קבע עי'ז יוכל [חו'ז] לרום לבבו כי ימצא ידו כביד וכו'ו ונעוץ ידו עשה לו הכל וישמן ויבעט, ע'כ צוה השי'ת שיכיר פחיתת ערכו וידעו כי ה' א' הוא עשהו עי' שילך כגר לדירת עראי ולא יבטח בצל קורתו כ'א בצל שד' יתלונן כמו שעשו ישראל בצאתם ממצרים לא חששו על כלום כמ'ש זכרתי לך חסד נעורייך וגו' לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה ואעפ'כ לא חסר להם כלום כי הפריס כנפיו עליהם בעניי הכבוד להצילם מכל צער ונוק כמו שענינו תראנה בסיפור המשך הפסוקים ובהעלות כ'ז על לבבו לא יבטח שוב על רוב עשרו וקניניו כ'א ישלך על ה'

יהבו שלא קצרה ידו הפתוחה הק' והרחבה מלהושיע ברב או במעט וכיתד שלא תמוט לעולם יתקע בתוך לבו אמונת אומן, וע"כ איתא בשי"ע שבמצות סוכה ביותר יש לזהר לכוון הטעם כמ"ש למען ידעו וגו' כי בהעמיק במחשבתו טעם הדבר יעלה ויבא ויגיע ביותר למדרגה מאד נעלה באמונת השי"ת, וע"כ קראו שפיר בזוה"ק "צלא דמהימנותא" דע"י מצות סוכה באים לאמונה ובזה יובן גם מה שסיים הפסוק אני ה' אלקיכם שהקשו על זה כל המפרשים שאין לו שחר לכאן, ועפ"י הנ"ל יש לפרש דקאי על למען ידעו וגו' דהיינו כי ע"י העלותם על הלב טעם מצות סוכה ידעו כי אני ה' (ובמשך זמן מה שוב ראיתי בספר עצי חיים על מועדים לליל א' דסוכות שכוונתי קצת לדבה"ק ועיי"ש באות י"ז).

טו] בספר מדרש פנחס כתב בשם הרהצה"ק מוהר"ר פנחס מקאריץ זצוק"ל שהיה מפקיד שלא יכנס ערל בסוכה וכשהיו צריכין להסיר המנורה בשבת היו נושאים השולחן לבית ושם הסירו ע"כ עיי"ש, והיא פליאה נשגבה וכל משכיל יודע שדבה"ק בנויים על דברי הפייטן של יום ב' דסוכות (קודם קדושה) וז"ל וזר לא יהיה במוצאותיה ונכר לא יעבור בתוצאותיה וערל לא ישתף במחצותיה ועובד אליל לא ירמוס בחצרותיה ולאום לא יערב בחוצותיה כי אם עמוסי נוצרי מצותיה ע"כ עיי"ש, הרי שדבה"ק נובעים מדברי הפייטן שאוסר אסר על העכו"ם ליכנס בסוכה, וראיתי תמהין ושאלין מאין לקח הפייטן א"ע לצד אחד בהלכה זו שלא נמצא בשום מקום (עי' בפי' מעשה אורג הנדפס במחזורים), ולפענ"ד נראה להטעים במקצת להקריבו אל השכל עפ"י שר"ב הג' החיד"א זללה"ה בשם הרה"ח מו' יהודא חאבילי זללה"ה בטעם הדבר שצונו הבוירא ית"ש לעשות זכר לענני הכבוד ולא צונו כ"כ לעשות זכר כל המעשים על מן ובאר, ותידן להיות שענני הכבוד היו רק ישראל מיוחדים בטובה כי הערב רב פלט אותם הענן משא"כ מן ובאר גם הערב רב נהנו מהם ע"כ דבה"ק, נמצא לפי"ז דעיקר הכוונה ותכלית המצוה למען אשר יהיה זכר לדורות הבאים שהענן פלט את הערב רב, ולפי"ז שפיר הם דבר טעם שאל יתערב זר בשמחתנו שאל"כ לא קיימת איכות המצוה בתכלית.

טז] עי' בספה"ק בנ"י שתמה למה נקרא חג הזה סוכות בלשון רבים, ונלפענ"ד עפ"י דאיתא בגמרא כי בסוכות הושבתו את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים וז"ל סוכות זהו ענני הכבוד וז"ל סוכות ממש, ויש להעיר דרך דרוש עמ"ש רד"ל כל ישראל יוצאים בסוכה אחת דבשלמא למ"ד סוכות היינו ענני הכבוד שפיר דמי דגם שם היו כל ישראל תחת הענני הכבוד משא"כ למ"ד סוכות ממש כל א' מהם היה לו סוכה מיוחדת בפ"ע וא"כ כיון שכל עיקר מצות סוכה הוא רק כעין זכר למה שהיה במדבר א"כ למה יוצאים בסוכה אחת כיון דשם לא היה כן, וי"ל עפ"י הכלל המבואר בכמה ספרים אצל כל מחלוקת דאלו ואלו דברי אלקים חיים ולא פליגי, ונקדים במה שהאר"י הבני יששכר לתמוה כיון דמצות סוכה הוא זכר לענני הכבוד למה אין עושין זכר גם למן ובאר שהיה להם לישראל במדבר, ותידן באופן א' בשם החיד"א להיות ענני הכבוד היה רק ישראל מיוחדים בטובה כי הערב רב פלט אותם הענן משא"כ מן ובאר גם הערב רב נהנו משם עכ"ל, עכ"פ היוצא לנו מזה שענני הכבוד פלטו את הער' והי' צריכין לעשות לעצמן סוכות להצילן משרב וכדומה, ולפי"ז מחלוקתם עולה שפיר כאחד דבני ישראל ישבו בסוכות דענני הכבוד, ולאלו שפלטן העננים ישבו

בסוכות ממש להצילן משרב ואלו ואלו דברי אלקים חיים, ולזה שפיר קרא בשם החג הזה בל' רבים סוכות לזכר שהער' פלטן הענן והיו צריכין לעשות לעצמן סוכות ממש וא"כ שפיר היה שם סוכות הרבה.

יז] וי"ל טעם נוסף עוד למה שאין אנו עושין זכר למן ובאר כמו לענני הכבוד מפני הדברים שאירעו ושבני ישראל תפלו על המן ע"כ אין עושין זכר כדי שלא להזכיר עוונותיהם וז"ל יבוא לידי קטרוג וכמו כן ע"י הבאר ענש משרע"ה על כן אין עושין זכר גם לזה כדי שלא להזכיר עלבונם משא"כ ענני הכבוד דהיה אך טוב לישראל שפיר עושין לה זכר בכל שנה ושנה.

יח] לפי מה שהאר"י הרה"ק הבני יששכר (במאמר צלא דמהימנותא אות ז') בסוד הסוכה שהוא בחי' אור' המקיף וכתב דע"י מילי דחסידי והחומרות שהאדם עושה אצל כל מצוה יותר מן הדין המוגבל ע"י זה מאיר אור המקיף שבאותו אבר ג"כ בלי גבול עיי"ש אריכות הדברים, ולפי"ז תמהתי למה אמרו בסוכה כל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיט אדרבה לפי"ד במצות סוכה שהוא בחי' אור המקיף צריך להשתדל ולהחמיר יותר מכפי כוחו כפי הסברו.

יט] הבני יששכר כתב בשם האר"י ז' דבערב סוכות יש להרבות בצדקה עיי"ש, ולפענ"ד הטעם בפשטות דהנה ביל"ט יש מצות שמחה וכתוב בתורה ושמחת וכו' אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך וכו' רש"י ז"ל ארבעה שלי כנגד ארבעה שלך בנך ובתך ועבדך ואמתך אם אתה משמח את שלי אני משמח את שלך עכ"ל, הנה לך בזה טעם הגון לנתינת צדקה דע"י שישמח לב העניים וישמחוהו הקב"ה ויזכה לשמחה י"ט אמיחי.

כ] עוד - ראיתי בשם א' מהראשונים שכתב מי שאוכל ושותה ביל"ט ונועל דלת אין זה מצוה אלא מילוי כרס וכו' ואם אתה משמח את שלי זהו ראייה שאתה משמח את שלך שהשמחה זו בשבילי הוא ואם לאו אין אני משמח את שלך והוא רק להנאתך ולמילוי כרס עכ"ל ובזה בין תבין למה יש להרבות בצדקה בימים הללו והבן.

כא] עוד טעם - על מנהג ישראל להרבות צדקה בימים הללו דהנה צדקה היותר מעולה מכל הוא להחזיק ביד ת"ח עניים שמהם תצא תורה, והנה לכאורה קשה כיון דהתורה קצתה לקיים מצות שמחה בחג הזה מה יעשו פשוטי העם שאינם בני תורה דהלא שמחה אין שייך אלא כשהוא עם התורה כמו שהק' בספה"ק קדושת לוי על מה שנאמר אצל המן "שמח וטוב לב", ותידן לפי שפיר כן נתגלגל ליהודים היתה אורה זו תורה כמ"ש (שבת פח.) הדד קבלוה בימי אחשוורוש ע"כ שפיר שייך עלינו לשון שמחה ועפ"י פירש בסה"ק דברי יחזקאל פרשת ברכה "שמח" זבולון בצאתך ששייך שמחה לזבולון כשהולך לעסוק במו"מ הוא דוקא כשישכר באהליך דהיינו שמסייע לישכר שיוכל ללמוד תורה ורק באופן כזה שייך שמחה לזבולון עכדה"ק עיי"ש, ולכן שפיר רמזו במצות ד' מינים בחג הזה על ד' כתות אנשים וכ"כ על כתות אנשים ריקים בלי ריח תורה ומצות ע"כ יבואו אלו ויאגדו עם אלו דהיינו שע"ה יתקשרו עם הת"ח ואז יהיו עמם ולחלקם לשמח עמם בשמחת החג הזה, ולכן שפיר כ'

האר"י ל' להרבות בצדקה בימים הללו בכדי שע"ז יהיה מקושר עם הת"ח ויחול עליו שמחת החג. (ומקצת דמיון זה ראה נא בבני' מאמר צלא דמהימנותא בסוף אות כ"ה).

כב] וכאן שני דברים המכחישים זה את זה, דמהזכר שאנו עושין לענני הכבוד מוכח גודל חיוב התרחקות מהרשעים כמו שהענן פלט את הערב רב וממה שמאגדין יחד הד' מינים מוכח לכאורה שיבואו אלו ויאגדו עם אלו דהיינו שצריך להתקשר גם האנשים הפוחזים וכו', ובאופן פשוט יש לתוון ביניהם דמי שהולך בשירות לבו ומקשה ערפו ברע נגד ה' ותורתו אין להקריבו כלל אלא ילך במקום שלבו חפץ, משא"כ מי שבא מעצמו ורוצה להתקרב לה' אף שהיה עד עתה רשע וכדומה עכ"ל מצוה לטפל עמו ולקרב, ובפשטות כבר תירץ רבינו (שליט"א) [ז"ע] דהערבה הרומז לאנשים שאין בהם ריח תורה ומצות היינו הע"ה אבל מהרשעים צריך להתרחק מאוד מאוד.

כג] א"י - עפ"י שראיתי בפרדס יוסף שכתב מה טעמו של דבר שאצל כל נדרי מצרפים גם את העבריינים לתפלת יוה"כ וכו"כ רש"י ז"ל (בשם חז"ל) בפ' תשא אצל מעשה הקטרת שצירפו גם את החלבנה שריחו רע ללמדינו שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באוודות תעניותינו ותפילותינו את פושעי ישראל שיהיו נמנין עמנו ע"כ עיי"ש, וא"כ מה זה נשתנה מצות קרבן פסח שאמרה תורה כל בן נכר לא יאכל בו ותי' בטו"ט דכאשר המשומד והעברייני באים ורוצים לבכות ולהתענות אתנו הרי סימן הוא זה שכוונתם רצוי' במקצת, וע"כ אין להרחיקם משא"כ את לתענית אינם מצטרפים ואת הבכיי מניחים הם בשבילנו ורק לסעודה של צלי כבשים טרי וריחני ולשמחת מועדינו רוצים הם להיות אתנו שותפים בכגון אלה אין לנו צורך (אומרים זאת בשם האדמו"ר מקאצק) ע"כ, וכ"כ י"ל הרמז אצלנו דבסוכה שאנו אוכלים ושותים בה אם אחד בא בזמן כזה אז צריך להרחיקו מאוד משא"כ במצות ד' מינים שאנו מאריכים בהם בביהמ"ד בתפלות ובהושענות והקפות אם לזה בא אחד לצרף עמנו אז שפיר יש לקבלו ויבואו אלו ויאגדו עם אלו.

כד] הג' מינים מאגדים יחד זה לזה ממש משא"כ האתרוג נשאר בלחודוהו ובכ"פ צריך לחברו מחדש בידיים, ונלפענ"ד רמז הדבר עפ"י ד' במדרש דהאתרוג מרמז על האנשים שיש להם תורה ומצוות ומעש"ט והיינו הצדיקים גמורים, והנה איתא בספה"ק תפארת שלמה פרשת וילך עה"פ ה"א הוא עובר לפנך, דהצדיק הדור הוא ממליץ טוב על ישראל ואינו מביט כלל לדקדק במעשיהם מה הם, עי"ז הוא מעורר ג"כ למעלה מדת עובר על פשע כידוע מ"ש רד"ל מעביד ראשון ראשון וכך היא המדה בזה שהצדיק אינו מדקדק אחר בני' אמנם אין מדות כל הצדיקים שוים בה יש צדיק אשר קדושתו בוערת כ"כ עד אשר מי שפגם מעט בעונותיהם ולא תיקן כראוי אי אפשר להתקרב אליו וכידוע מאדמו"ר הרב איש אלקים מו"ה אלימלך זלה"ה שלעת זקנתו היה קדושתו גדולה מאוד שלא היה באפשרי לדבר עם המסתופפים בצילו ואורייתא הוא דקמרתחא ביה ויש צדיק אשר מעביד מכנגד עיניו ומלמד זכות אפילו על עבירות ומהפכן לזכות וזהו הרמז לב' צדיקים הללו הא' דאף ששגבה קדושת הצדיק עד מאוד עכ"ל הוא עובר על פשע ומלמד זכות על העבירות ומהפכן לזכויות וע"כ יכול להתאחד ולאגד יחד עם כל ישראל אחיו בלי יוצא מן הכלל,

והב' בא לרמז בחינת הצדיק אשר קדושתו בוער בקרבו עד שא"א להתקרב למי שפגם וחטא ולזה שפיר אין מאגדין את האתרוג יחד כמו שמאגדין שאר הג' מינים ממש יחד ודו"ק.

כח בדברי הפייטן ביום ב' שכתב **זר לא יהיה במוצאותיה ונכר לא יעבור בתוצאותיה וערל לא ישתף במחיצותיה וכו'** ע"י בפי' מעשה אורג דכתב שם הראב"ן דהכוונה על מי שמתו אחיו מחמת מילה ומשורה לא מל לא יכנס לתוך הסוכה, וע"ז תמהתי מאוד דעל מ"ש על עכ"ם שלא יכנס לסוכה כבר טעמתי שם לעיל כיון דכל עיקר מצות סוכה הוא זכר על ענני הכבוד והם פלטו הע"ד וכ"כ סוכה שעושין זכר לה ג"כ לא יכנס עכו"ם לתוכה, אבל ערל שהוא אנוס שמתו אחיו מחמת מילה מ"ט לא יכנס, הא גם בני ישראל במדבר לא מלו את עצמם כדאיתא בגמרא (יבמות ע"ג) ובשלמא מי שאינו מל במזיד שפיר לא יכנס כי אינו דומה לישראל שהיה במדבר שהם היו אנוסים דלא נשבה להם רוח צפונת כל אותן מ' שנה שהיו ישראל במדבר אבל מי שהוא אנוס דומה ממש לישראל במדבר ואמאי לא יכנס ודו"ק וצ"ע.

כז בפייט **"ולאום לא יערב בחוצותיה"** וע"ז לא כתב המפרש כלום, וצ"ב מה כוונתו בזה, ונלפע"ד עפ"י"ש בספרה"ק בני יששכר (מאמר צלא דמהימנותא אות ה) בשם הרה"ק מהר"פ מקארעץ זצוק"ל דסוכה הוא מלשון שדרה ונסיכות ולכן אנו יושבים בסוכה צלא דמהימנותא ורוב סוכות בשווקים וברחובות ואין אנו יראים משום דבר להראות מהימנותא שאנו יושבים כנסיכים עלמא דחירות כמאן דנצח קרבא וכלי מלחמתו בידו וכו' ואינו ירא משום אדם עכ"ד, ועפ"י הוסף הבני' על דבה"ק דבזה יונח מה שנתקשו הפוסקים על מה שעושין הסוכות בשווקים וברחובות לו יהיה שישראל מוחלין אבל חלק הגוים מי ימחול, ולפי הנ"ל יונח כיון שאנחנו אז שרים ונסיכים מסוד עלמא דחירות אז כל האומות נקרא לנו עבדים מדוגמת ביאת המשיח שאמרז"ל כיון דאתי משיח הכל עבדים לישראל, והנה מה שקנה עבד קנה רבו ע"כ אין חשש לעשות הסוכות בשווקים וברחובות להורות סוד הסוכה עלמא דחירות עכדה"ק, וז"ש הפייטן "ולאום" דשום אומה בכל ארצות מושבותיהם שישראל דרים ביניהם לא יערב בחוצותיה אין להם רשות להתערב בחוצות ובשווקים אם ישראל יעשו בהם סוכות או לא דבימים ההם לאנו כשרים ונסיכים ולפי"ד הנ"ל אין להם רשות להתערב בדבר.

כח עוד טוב טעם ודעת למדנו למנהג הארז"ל שהובא לעיל כ"פ **שבערב סוכות נוהגין להרבות בצדקה** והוא עפ"י הגמרא (בשבת קלג ע"ב) דתניא זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה וכו' (ונקטין זה אמרז"ל (בסוכה כח ע"ב) ת"ד כל ז' הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי כיצד היה לו כלים נאים מעלן לסוכה מצעות נאות מעלן לסוכה וכו' עיי"ש) אבא שאול אומר ואנוהו הוי דומה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום ופירש רש"י ז"ל וז"ל ולשון ואנוהו אני והוא אעשה עצמי כמותו לדבק בדרכיו עכ"ל, וראיתי בספר פרדס יוסף בשלח ט"ו ב' שהטעים דברי הגמרא ע"ד מוסר דהנה הרבה מדקדקין לא יחוסו על ממונם לקנות אתרוג הדר בעד הון רב וכדומה אבל כשמגיעין למצות צדקה לא יחוסו על עני יד אבינוים לא יושיעו וזה שבא אבא שאול

להוסיף אף שמהראוי להיות לו סוכה נאה ואתרוג נאה אבל לא זה הכל, העיקר מה הוא רחום וחנון וכו' עכ"ד וש"י, וכדבריו כן הוא דהנה דרש זה של מה הוא רחום וכו' כבר אנו למדין מדורש המפורש יוצא יותר מכאן כדאי' בגמ' (סוטה יד.) והביאו רש"י ל' פ' ראה י"ג ה' בפ' אחרי ה' אלקיכם תלכו וכו' ובו תדבקו ע' שם, וא"כ למה דרש זאת אבא שאול מפסוק זה דנראה לכאורה כקצת דוחק (לגבי הלימוד דשם) וגם למה מביא הגמרא הדרש שלו כיון דאינו ענין לשם אלא על כרחך דכנים דבריו הנ"ל ובכוונה הוציא אבא שאול הדרש מפסוק זה כדי להסמיכה להדרשה שלפניו דהנה המצוות שנלמדו מהדרש הנ"ל מה הוא רחום וכו' המה מ"ע דא' שנכללין במצות צדקה וגמילת חסדים והן הנה להלביש ערומים ולבקד חולים וכו' משא"כ החיוב להתנאות במצות ולהלך (אף דהשאגת אריה סי' ז' כ' דהוא מן התורה) כבר משמע מהמהרש"א בשבת קד: דלא הוי רק מדרבנן נמצא דרך הם אסמכוהו אקרא ולפי"ז כשבא ימי הסוכות והאדם רוצה לקיים הידור מצוה בסוכה נאה ואתרוג נאה בא אבא שאול והמציא זכירה מדרשה זה בעצמו שאל לבד יאחז דרכו בהידור מצוה שאינו רק מדרבנן ונראה רק כטפל לבי עיקרי מ"ע שהם מה"ת וז"ש אבא שאול בעת שאתה מקיים הידורי מצוה זכור ואל תשכח גם עיקרי מצוה כגון מצות צדקה וז"ש ואנוהו הוי דומה לו מה הוא רחום וכו' ולפי"ז נמצא דבריו הארז"ל להרבות בצדקה בערב סוכות נרמז בגמ' בדברי אבא שאול.

כח ע"י בטור סי' תרכ"ה ובטור"ז שם ס"ק א' מה שדייק אריכות דברים בדברי הטור ופירש עפ"י המחלוקה בגמרא פ"ק דסוכה בין ר"א ור"ע, דר"ע ס"ל בסוכות ממש קאמר קרא שהושיבם הקב"ה בשעת יציאתם ממצרים ור"א ס"ל ענני הכבוד הקיפם וכתב הטור"ד דלר"ע עיקר מצות סוכה הוא כדי להזכיר יציאת מצרים משא"כ לר"א היה הזכירה על הנס בהקפת ענני הכבוד אלא שתלה הכתוב המצוה ביציאת מצרים וכ"כ מצינו גם בשאר מצוות כן, וסיים הטור"ז כיון דהטור סותם כר"א ואם כן קשה מפני מה תלה מצוה זו ביציאת מצרים, וע"ז השיב הטור לפי שהוא דבר שראינו בעינינו וכו', ויש כאן הרגשת גדולת אדונינו ב"ה ויראתו תהיה על פנינו לקיים המצוה וכו' ע"י שם בטור"ז והנה כשאני לעצמי נלפע"ד דשפיר יש קשר חזק בין הנס דהקפת ענני הכבוד ובין הנס דיציאת מצרים והוא עפ"י"ש הבני יששכר (במאמר צלא דמהימנותא אות י"ח) בטעם שצונו לעשות זכר לענני הכבוד ולא עשה כן למד ובאר ות' לפי שממתנת מן ובאר נהנו גם הע"ד, משא"כ ענני הכבוד לא נהנו כי הענן פלט אותם וכו' זאת גם בשם הרב החיד"א בשם הרב הח' מו' יהודא ראביליי זלה"ה (עיי"ש באות ט"ו) וגם רבינו הקדוש (שליט"א) זי"ע הביא כמה פעמים והדגיש כי נס הכולל גם רשעי ישראל אין לחוג אותה ולשמוח בה לדור דורים כי ענין התחברות לרשעים יכול להזיק הרבה לכלל ישראל משא"כ הנס דענני הכבוד שזכינו להיות מובדלים מכחות הטומאה הע"ד רח"ל מזה ניכר גודל מעלתנו שהראה חיותו אלינו והבדלנו מן הטועים והתועים, ולפי"ז אפילו לר"א שפיר יש לה קשר חזק ואמץ עם הזכרת הנס דיציאת מצרים, דבגלות מצרים נאמר ויתעברו בגוים וילמדו מעשיהם והיו משוקעים במ"ט שערי טומאה רח"ל נמצא דעיקר הזכרת הנס של יציאת מצרים הוא על גאולתנו ופדות נפשינו שזכינו לצאת מארץ המזוהמה לחירות עולם היינו חירות מהיצה"ר ומכל כוחות הטומאה, נמצא דהם ב' דברים הבאים כאחד והוצד השוה שבהם שזכינו ליפטר

מטומאת מצרים ומהתחברות הע"ד, ולפי"ז יצא לנו הטעם עוד יותר מוטעם למה אנו עושין הזכר לענני הכבוד דייקא לפי שלא לכל הניסים שנעשו לאבותינו בימים ההם אנו עושין זכר רק יציאת מצרים יש להם טעמים מיוחדים שאנו מזכירים אצל הרבה מצוות זכר ליציאת מצרים וכיון שענני ענני הכבוד יש לה שייכות גם הנס דיציאת מצרים ע"כ שפיר עושין לה זכר ומיושב גם הקרא דתלה הקפת ענני הכבוד ביציאת מצרים אפילו לר"א והבן.

כט עוד טעם למה בחר לו י"ה לצוות לנו לעשות זכר לענני הכבוד לבד ולא למן ובאר וי"ל עפ"י"מ שהבאתי לעיל באות י"ד מוסרו של הכלי יקר בטעם מצות סוכה ע"י במקום ההוא ותדרשנו משם, ולפי"ז י"ל דכל מצוות התורה הם נצחיות לעדי עד ולנצח נצחים וכו' מהם ללהב יצאת לשמוע לנו לקח טוב על העתיד כמו על העבר וא"כ במצות סוכה שהוא זכר לענני הכבוד, ויש בה לקח טוב ללמדה את בני' שאל יבטח האדם בצל קורתו כ"א בצל שדי יתלונן ולא יבטח ברוב עשרו וקנינו כמו שהארין בזה הכלי יקר כנ"ל ע"כ שפיר ציונו יוצרנו לעשותה מידי שנה בשנה כדי לזכור בעניינים הללו משא"כ הניסים של מן ובאר לא היה כ"א הטבה לבנ' לשעתה ולכן לא נקבע לדורות ודו"ק.

ל עוד י"ל טעם עפ"י"ש הבני' באות ו' בשם הרה"ק המפו' מהר"פ מקארעץ זצוק"ל דהנה בחו"מ קיימ"ל להלכה דאם התחייב אדם את עצמו ליתן לאחד מזונות אין הלושים בכלל המזונות אבל אם התחייב בפרנסה הלושים בכלל, וסיים הבני' דלפי"ז ע"י מצות סוכה אנו נוזנין מכח קל וחומר כי מאחר שאנו עושין זכר לעננים שבהם מלבושים וא"כ אם הקב"ה פורס סוכת שלם עלינו אור המקיף דהיינו מלבוש מכש"כ שהוא מחוייב לזון אותנו עכדה"ק, ולפי"ז מתורץ שפיר דדי לנו בזה לעשות זכר לענני הכבוד שהוא כמלבושים וא"כ כיון שמזכירים שהקב"ה הליבש אותנו וא"כ ממילא נרמז בזה שהוא לזון אותנו ונתן לנו מן ובאר ושוב א"א צריכין לזכר מיוחדת כי שפיר נכלל בזה, ולפי"ד הכלי יקר יובן לנו שפיר למה נקרא חג הזה זמן שמחתנו כי בכל ימות השנה יש קנאת איש מרעהו שהעני מתקנא בעשיר ולכן הוא בעצב כל ימיו משא"כ כשמגיע ימי הסוכות ויחד עשיר ואביון יושבים בצל שדי תחת כנפי השכינה בצלא דמהימנותא אז נשקט דעתו של עני וגם הוא שמח וטוה"ק קבעה שפיר תיכף אחר עבור ימי הדין בכדי שיהיה שם העשיר ישים אל לבו כי הון לא יועיל ביום עברה וכו' ודו"ק והבן.

לא במסורה איתא בוקר ויודע ה' את אשר לו ואידך ויודע בהם את אנשי סוכות (הובא בבני' מאמר יוד אות ח) ונלפע"ד לפרש **עפ"י"ש רבינו (שליט"א) זי"ע** (בשנת תשכ"ב) לפרש המדרש ולקחתם לכם ביום הראשון וכי ראשון הוא והלא ט"ו הוא אל ראשון לחשבון עוונות, ופי' דלא קאי על חשבון דלפני שמיא אם חושבין העוונות למעלה או לא רק על חשבון האדם עצמו דהנה ידוע שאנשי מעשה עושין לעצמן חשבון בכל לילה לפני השינה מכל מעשיהם שעשו ביום ונקראין בזוה"ק מארי דחושבנא, והנה אי' בספרה"ק זרע קודש לפרש הפסוק בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' למען ידעו דורותיכם דמצות סוכה סגולתה להשפיע דעת לאדם, וז"פ למען ידעו דורותיכם שיבואו לידי דעת ע"י מצות סוכה עיי"ש, והנה לעשיית חשבון הנ"ל להיות ממארי דחושבנא להבחין במעשיו בין מצוה לעבירה

צריך דעת גדול דאם אין דעת הבדלה מנין דיכולים לומר על מצוה שהיא עבירה ועל עבירה שהוא מצוה, וא"כ אם יעשו חשבון זה קודם סוכות שעדיין לא באו לכלל דעת יכולים לעשות חשבון מוטעה ע"כ יותר טוב להניח חשבון זה על סוכות שכבר באו לידי דעת אמיתי ואז יכולין לעשות חשבון אמיתי מכל מעשיו ולזה שפיר הוי ראשון לחשבון עונות עכד"ה, וזאת תורת המסורה ויודע בהם את אנשי סוכות דע"י שהאדם מקיים כראוי מצות סוכה וזכה לדעת אמיתי וזוכה ע"י להיות ממארי דחושבתו ולעשות ע"י תשובה באמת וא"כ בלילה כשנשמתו עולה למעלה זוכה שיתקיים בו לב טהור ברא אלקים ורוח נכון חדש בקרבי ונעשה כבירה חדשה ואז כשמגיע הבוקר אז ויודע ה' את אשר לו הבן הדבר.

לב והנה שם האריך רבינו (שליט"א) [ז"ע] עוד יותר לפרש המדרש אמר הקב"ה יוקשרו כולם אגודה אחת והן מתכפרין אלו על אלו וכתב דלכאורה כל דבר שיכולין לעשות בפועל ממש אין עושין אותה ברמז וא"כ מפני מה סגי כאן ברמז בעלמא אלא ע"כ משום דא"א לעשות דבר זה בפועל ממש להיות מחובר ומקושר עם בנ"א שאין בהם לא תורה ולא מעש"ט מפני שקלקולו יכול להיות יתר על תיקונו ורק ברמז ע"י מצות ד' מינים מקשרין אותן יחד לכפר אלו על אלו, אמנם גם רמז זה לא אמרו לנו לעשותו בשאר כל ימות השנה דכיון שנעשין אגודה אחת עכ"פ ברמז עם בנ"א שאין בהם לא תורה ולא מעש"ט יכולין לטעות ולהמשך אחריהם אם אין לאדם דעת האמיתי רק בסוכות שמצות סוכה משפיע לאדם דעת אמיתית כנ"ל בזרע קודש אז הורו לנו לעשות רמז זה להיות נעשים אגודה אחת עם בנ"א שאין בהם תורה ומעש"ט וע"כ דוקא בסוכות עושין רמז לפעולה זו ולא בשאר כל ימות השנה עכ"ד שם, הנפ"מ לענינינו ועדיין חל עלינו חובת הביאור תינח הבני העליה שהביע להם דעת בחן הזה שלא יטעו אחר חובת שאין בהם ריח תורה ומצות אבל מ"מ איך אפשר שתיקנו לעשות רמז זה במקום שאין זה שום חשיבות ומעלה רק לאותן שהעדרה רמז עליהם שאין בהם טעם וריח משא"כ לבני עליה לא יעלה ויבוא ויגיע שום תועלת ומעליותא מזה שצריכין להתחבר עם אנשים כאלו, ונלפענ"ד להבין לאשורו עפ"י רבינו (שליט"א) [ז"ע] (בפ"ה דף לב ובפ"ה בל"ג דף ר"ה) בשם אביו זלה"ה פי' הפסוק מאויבי תחכמי מצותיך דמן הרשעים יכולים ללמוד מה היא מצוה ומה היא עבירה דמה שהרשעים רוצים זהו ודאי עבירה וצריך לעשות ההיפך מהם ולפ"י יש שני דרכים ללמוד ממנו עבדות ה' ב"ה א' ללמוד מצדיקים אמיתיים לעושה כמעשיהם ודרך ה' ללמוד מן הרשעים לעשות היפך מעשיהם ודרך זה בטוח הוא יותר כי בצדיקים אפשר שיבא להם לפעמים איזהו טעות כי היצ"ד לוחם עמהם תמיד בכל כוחו ואפשר שיבואו לקצת טעות לפעמים אבל אצל הרשעים אין שייך דבר כל אצלם כל חובות הטומאה מסייעים ובודאי שמכוננים אל תכליתם ואין באין בה לידי טעות וע"כ זהו בטוח וברור שכל מה שהרשעים עושים צריך לעשות ההיפך עכ"ד שם, וכבר העירתי דגם דרך זה לא ישכון אור לכל העולם כי כל אדם עלול שיתפתה מהם וימשך אבתרייהו אבל לפי הנ"ל יובן שפיר דמה שמאגדין אלו באלו הוי באמת טובה גדולה גם לבני עליה כנ"ל ע"ד מאובי תחכמי מצותיך כי גם להם יש הרבה מניעות מצד היצ"ד ולכן כשיתאגדו ביחד עם האנשים הדומין לערבה אז ידעו מה לעשות היפך אלו

האנשים רק דרך הזה מסוכן לכללות השנה כנ"ל שמא ילמוד ממעשיהם ואתי לאמשוכי אבתרייהו, משא"כ כשמגיע עכשיו ימי הסוכות שמסוגלין להשגת הדעת כנ"ל הזמן מוכשר ומתאים לנקוט ולילך בדרך הזה כי הוא ראשון לחשבון עונות שהיצ"ד מתחיל לפתות בנ"א גם בני איש וידוע דדרכו לפתות האדם לאמור לו שהוא מצוה וזה יכול לטעות אחריו בנקל ולפול במצותו אבל כיון שהוא מאגד א"ע עם אינשי דלא מעלי שפיר יצא כי ידע לעשות היפך מעשיהם, ומחשש הנ"ל שמעשיהם הרע וטב בעיניו ויעשה גם הוא כן אין לירא עכשיו בימי הדעת שיכטל בחטא שנראה בעליל גם למו עיניו שהוא חטא כי אין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שטות וכיון שימים האלו מסוגל להסיר מקרבו הרוח שטות אינו עלול להכשיל בחטא בעין אלא מחשש שלא ילכד בחטא אשר בא מפיתוי היצר בלבוש מצוה ע"י שפיר יצא ע"י האגוד, וזהו יבואר המדרש שאמרו הה"ד תודיעני אורח חיים וגו' כי ע"י יש לו התגברות היצר בכל עת ורגע וצריך ללחום עמו בתמידות אבל לעתיד יתבטל כחות היצר וזהו שאנו מבקשים תודיעני אורח חיים שאתה ה' לבדך תודיעני אורח חיים וע"י נעימות בימין נצח שעבדות הבורא ית"ש יתקיים לנצח בלי עייכות וכ"ל.

לג ע"ל בטעם למה נקבע לעשות זכר לעניי הכבוד ולא למן ובאר דהנה ידוע מה שעושין זכר למה שהיה צריך להיות תכלית וכמ"ש הייטב פנים הקורא את המגילה למפרע היינו שאומר שהמגילה כבר היה ואין נמשך ממנה על עכשיו לא יצא ידי חובתו דהעיקר הוא להמשיך ניסי הקב"ה וכ"כ הקדושת לוי למה אין עושין זכר להרבה ניסים שנעשו לישראל במלחמות וכדומה הרבה ניסים לפי שחז"ל ראו ברוח קדשם איזה ניסים הם שנמשכים בכל שנה ושנה והם נזכרים ונעשים בכל דור ודור ועל אותם הניסים עשו זכר שיומשכו לדורות משא"כ שאר ניסים שאין שום תועלת בהזכרתם לא עשו זכר למו דאין שום נפ"מ דמה דהוי הוי עכ"ל, והנה נס המן אף דאנו רוצים שיומשך כחה גם בדור הזה שהשי"ת ישפיע שפע פרנסה לכל אחב"י כידוע דהרה"ק מהרמ"ם מרימנוב צוק"ל אמר תורה יותר מארבעים שנה על פרשת המן כדי להשפיע שפע בפרנסה טובה לישראל אבל הורינו חז"ל שבדורינו אין לסמוך על ניסים כאלו כמו שדרשו בפסוק וברכתך בכל אשר תעשה דמזה אנו רואין שאין להאדם לסמוך על הנס כ"א גם הוא בעצמו צריך לעשות איזהו פעולות ממשות וכן אמרו הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם, ועי' במד"ר תחילת קהלת במעשה דר' חנינא בן דוסא שהקב"ה זימן לו ה' מלאכין והתנו עמו ובלבד שתתן ידך ואצבעך עמנו ותיכף נתן ידו ואצבעו ונמצא עומדין בירושלים, והקושיא בולטת למה הוצרכו שיתן ידי עמהם, ות"י שם הרש"ש בטו"ט עפ"י ה"ט (באר"ה ט"ז) וז"ל דמצינו בס' הזהו"ק על פ' מה יש לנו בבית שאין הוא יתברך עושה נס ליתן ברכה אלא במה שכבר יש בעולם ואפילו הוא דבר מועט אז הוא ית' נותן ברכה להרבות המעט משא"כ כלי ריקן אין שייך בו ברכה לעשות בריה חדשה עכ"ל והוסיף הרש"ש דגם כאן קרוב לומר דלכן בקשו שיתן ידו עמהם כדי שיהיה איזהו ישות שיוכל לחול ברכה במעשה ידיי להוסיף כח ועצמה ע"כ הרי לך דאפילו במקום נס צריך לעשות איזהו פעולה עצמית נמצא מזה דאופן הנס שהיה אצל המן בלי שום פעולה עצמית לא יהיה עוד וא"כ אין זה שום הוראה להתמשך לדורות משא"כ ענין עניי הכבוד שפלטו הע"ר כמ"ש

החיד"א זהו שפיר הוראה לדורות שזהו שפיר תלוי בידינו להתרחק מן הרשעים עד שבמהרה כל הרשעה כלה כעשן תכלה אמר.

לד וכאן הבן שואל למה עכשיו בימי החג אנו דואגים על הע' אומות ומקריבים בעדם ע' פרים ונקדים מה שפי' דברי הפייטן בשחרית ליום שמ"ע, **אמונים אשר נאספו, ברכות נכספו, גם קומתם כפפו, דבר חינונם העדיפו**, דהנה לכאורה קשה קושיא הנ"ל דכשמאגדין יחד הד' מינים וא"כ מה מעליותא יש להצדיקים להיות נאחדים ביחד עם הריקנים, ויל' עפ"י דר"ר צבי אלימלך מדינוב זלה"ה בס' אגרא דכלה פרשת ראה ב'פ' ראה אנכי נותן לפניכם וגו' וכתב דהנה מטבע וסגולת המצות להשפיע טובה לכל העולמות וסגולת העבירה הוא בטבעה להשפיע להיפך והנה לפעמים מצטרפים ישראל להשפיע רעות לשונאיהם והאיך יהיה זה באפשרי אם מפאת המצות הלא בטבעה כל טוב ואם מפאת העבירות הלא באיסוריהו קיימי, ואחשבה לדעת שהוא בעשות האדם תשובה מאהבה על העבירות ואז זדונות נעשים כזכויות והנה אעפ"כ טבע עשייה זאת גרמה הרע רק שפעולתה יהיה לטובת ישראל כמו מצוה דהיינו שיושפע ע"י אותן העבירות רעות ויחולו על ראש שונאיהם המעיקים להם, וזהו פירש הפסוק הנ"ל עיי"ש, וידוע מ"ש בספ"ק קדושת לוי פ' האזינו על המדרש ולקחתם לכם ביום הראשון והלא ט"ו אלא ראשון לחשבון עונות כי הנה ברה"ב וביה"כ עושין תשובה מיראה וזדונות נעשו כשגגות ומה לו לחשבון מוטב שלא יזכרו ולא יפקדו אבל בסוכות עושין תשובה מאהבה וזדונות נעשו כזכויות אז ראשון לחשבון עונות שיעשו זכויות עכ"ד, הנה מה שיכולין לזכות לזה שמזהזדונות יעשו זכויות ע"י תשובה מאהבה הוא ביותר ע"י הפשוטי עם שחטאו וא"כ מה יעשו הבני עליה שהחטא אצלם אינו מצוי וא"כ איך יגיע להם זה הזכות, ומש"ה כשמגיע זה הזמן של תשובה מאהבה שפיר אמרו שיבואו אלו ויאגדו עם אלו דע"י שפיר יהיה טובה גדולה להבני עליה דחשבו כגוף אחד וגם להם יהיה חלק מאותן הזכויות שנתהפך מאותן העבירות של הפשוטי עם ע"י תשובה מאהבה שעשו, (ועי' בחידות פ' בלק דף רצ"ב כעין זה), וא"כ כיון שהזמן גרמא להשפיע רעות על שונאי ישראל ע"י תשובה מאהבה א"כ היה במציאות שיבטלו שונאי ישראל לגמרי ע"כ צוה השי"ת שיקריבו בעדם ע' פרים וזה ישפיע להם שלא יבטלו לגמרי במציאות ואעפ"כ ישפיע עליהם רעות ולפ"י כדי להשפיע טובות על כנס"י ה' הצדיקים יכולים לעשות זאת מעצמם ע"כ כח המצוות שלהם ואינם צריכים להתאחד עם הפשוטי עם רק כדי להשפיע רעות על שונאיהם של ישראל ג"כ וז"ש אמונים אשר נאספו דהיינו שכל מאמיני נספו יחד בין הבני עליה ובין הפשוטי עם ברכות נכספו שרצו להשפיע ברכות גם קומתם כפפו הבני עליה הכניעו א"ע והשפילו ממדריגתם להתאחד עם הפשוטי עם בזאת הפעם והטעם משום דבר חנונם העדיפו שאין מספיקים בזה להשפיע אך טוב לישראל אלא הם מעדיפים בקשתם ורוצים להשפיע גם רעה על שונאיהם של ישראל ע"כ הוצרכו לאסוף יחד כלנה ופי' זה יקר בעיני מאוד בעו"ה.

לה עי"ל - דרך אפשר להטעים ענין הטיבותא לבני העליה במה שמאגדין יחד הד' מינים ונלפענ"ד לומר עפ"י ר"ל אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב והענין כי בדיני נפשות כולו

לחייב זכאי, והקב"ה מנהיג עולמו בדת תורתו הק' ונמצא אם כולו חייב ואין מאמינים זכאי, והבן, ועפ"י פ' בספ"ק ישמח משה (פ' נח דף כ"ג ד"ה באופן) ויאמר ה' אמחה את האדם היינו מדה"ר שאף מדה"ר הסכים וא"כ כולו לחייב והיה ראוי להיות זכאי אך ונח מצא חן וה' צד זכות בעולם לכן יצאו כולם לחיוב, והוסיף הישמח משה בדבריו הק' דלפ"ז היה נח גורם לכל זה וע"כ ראוי היה לו לעמוד בפרץ ולומר שאינו רוצה להיות נחשב לצדיק שיחייב בצדקתו לכל העולם ומטעם זה נעדר מנח שם תמים עיי"ש בדברי הק' באריכות יותר, נמצא לפ"ז דלפעמים כשהצדיק גמור מופרש מהעם ועומד בצדקו לכשעצמו יכול עי"ז ח"ו לגרום רע לעולם דבלעדו היה דור שכולו חייב והיה בן דוד בא ועי"ז יהיה עיכוב כנ"ל והנה אמרו ר"ל בשבת כל הגורם תקלה לחבירו הוא נענש עמו לכל עונשין תחלה וע"כ אחר עבור ימי הדין אם ח"ו יצאנו כולו חייב ע"כ כדי שלא יתעורר ח"ו איהו קטרוג מצד הצדיק העומד לעצמו, ועי"ז יש צד זכות ע"כ יתאגדו אלו עם אלו, ולע"ז יחסר גם קצת ממדרגת צדיק כי יגיע אליו ההכנעה לחשוב שעפ"י האמת אינו צדיק רק בו בחרה ה' לגדלוהו בשביל ולכבוד אחיו אבל לא בשביל עצמו, וגם י"ל בפשטות ע"י שיתחבר עם אנשים פשוטים לא ימלט שלא יקלוט מהם איזהו רעה כמאמר מנח"י באבות הנכנס לחנותו של בורסקי אע"פ שלא לקח כלום מ"מ ריח רע קלט והיה אין שיהיה יחסר קצת ממדרגתו ושוב יערך הדור ככולו חייב ואז נצא כלנה זכאי ויה"ר שלא יאמר פינו וגו' ותמכתי יתדותי ביש"מ הנ"ל ובזאת אני בוטח.

לן ע"ל - עפ"י המדרש הנ"ל דיבואו אלו ויאגדו עם אלו דלמה בחג הזה עושין כ"כ התקרבות לע"ה ופשוטי העם לכוללם יחד ומושכים כלם יחד מזה אחד ומזה וכן איתא בגמ' (סוכה כז:) כל האזרח בישראל ישבו בסוכות מלמד שכל ישראל יוצאים בסוכה אחת ע"ש דהיינו שכלם יכולים לישוב יחד ו"ל דרך צחות", עפ"י"ש הרמב"ם ז"ל בסו"פ ד' מהל' סוכה הלכה ט"ז וז"ל ועושה אדם את חברו דופן ביום טוב כדי שיאכל וישתה וישן בסוכה כשרה שחבירו דופן לה והוא שיעשה אותו שלא לדעת זה שנעשה דופן אבל אם עשהו לדעת אסור ביום טוב ע"כ ע"ש, ועי' מ"ש הראב"ד דכיון שזה העומד שלא לדעת עומד אין כאן איסור מחיצה למעמיד דבתר כוונה ידידה אוליגן ע"כ וגם בתחילת דבריו שם, ובמ"ש ה"ה שם דכוונת הרמב"ם ג"כ כזה וכן איפסק בשו"ע סי' תר"ל סעיף י"ב וזאמר לי ריעי כאח לי מזה"ר (שרא יצחק גאנצל) שרג"א יאיר נרו, ויצחק לעד בטוב, דאפשר לומר דרך צחות דמציאות כזה לא יתכן ברוב הפעמים כ"א אצל עמי הארץ ופשוטי העם דאצלם שפיר י"ל דכשיבואו אומרים המסובים שם עמוד שם והוא לא ידע מה זה ועל מזה זה ובין כך יצאו הם במצות סוכה משא"כ ת"ח שפיר יכירו וידעו למה להם כ"ז וא"כ כמעט שלא יראה ולא ימצא אצלם דבר שלא לדעת, והנה כבר כ' לעיל בשם רבינו שאלו שאין בהם טעם וריח של תורה ומצות אין הכוונה ח"ו על רשעים אלא הכוונה בפשטות על ע"ה ופשוטי העם שלא הודע אליו חטאתו מצד מיעוט לימודו וחוסר הבנתו וכיון שבחג הזה נצמח מהם טובה גדולה שיכולים לעשותם לדופן ומחיצה אפילו ביו"ט ע"כ בשכר זאת יבואו אלו ויאגדו עם אלו כיון שבחג הזה יש להנות מהם וכן מבואר הפ' כל האזרח בישראל וגו' דע"ז לפעמים יכלו לבחור

באנשים שישלימו לשיעור דופני הסוכה וכל פטפוטי דאורייתא טבין.

לז' ולפי ההלכה הנ"ל מה יומתק לחכי פ' דברי הפייטן ביום ב' דסוכות (קודם קדושה) שהבאתי לעיל (אות ט"ז - כ"ה) באומרו "וערל לא ישתף במחיצותיה ד"ל לפענ"ד עפ"י"ש במשנה ברורה סי' תר"ל ס"ק נ"ה בשם ס' חמוד משה סי' שט"ו בה' שבת עיי"ש, על ההלכה הנ"ל דמסתימת הפוסקים משמע לכאורה דבנתרצה לעמוד שם אף שאינו יודע על מה ולמה מ"מ אין לחוש שמא ילך בתוך כך, אך על עכ"ם בודאי לא יכול לסמוך ע"ז ע"כ ע"ש ולפ"ז י"ל דבעל הפייטן רומז שפיר על הלכה זו באומרו וערל לא ישתף במחיצותיה דהיינו שא"ל לשתף הערל שישלים שיעור מחיצות הסוכה כמו ישראל והוא נחמד ונעים וע"כ יאמר בספר.

לח' ע"ל - בדברי האר"י ז"ל שנוהגין להרבות בצדקה בערב סוכות עפ"י המתני' באבות פ"ה משנה ט' בארבעה פרקים הדבר מתרבה וכו' ובמוצאי החג שבכל שנה ושנה מפני גזל מתנת עניים ופ' הרמב"ם כי חג הוא זמן האסופה וכבר נשלם עסק האדמה ומי שנתן אלו החקים נתנם ומי שלא נתן גזלם (והכוונה על לקט שכחה ופאה פרט ועוללות) ולפ"ז יובן שפיר דנוהגין להרבות הצדקה בערב החג שבאם ח"ו לא יצאנו ע"ע ידי מתנת עניים נשלם עכשיו בזאת ועי"ז יפרס כנפיו עלינו להצילנו מכל צרה וצוקה והיה מעשה הצדקה שלום בצאתו מן הקודש קדושת החג באך טוב לישראל.

טל' במסורה איתא - בוקר ויודע ה' את אשר לו דין ואידך ויודע בהם את אנשי סוכות (שופטים ח') י"ל עפ"י"ד הגמ' בע"ז דף ג' דהקב"ה יקדיר על האו"ה, החמה כבאמצע תקופת תמוז וכ"א בועט בסוכתו ויוצא וז"ש לרמז ויודע בהם את אנשי סוכות האין יש לידע מי מקיימה באמת "בוקר" ע"י הבוקר כצאת השמש בגבורתה ויודע ה' את אשר לו והבן.

מ' בפייט של ליל ב' דסוכות נאמר רוזנים נוסדו יחד מרוב אנה וכל ישראל ישישו בהלל ובשמחה וצ"ב הכוונה כי לא קרב זה אל זה עוד יל"ד למה קבעו שמחת בית השואבה במוצאי יו"ט ראשון של חג כדא' בפ"ה דסוכות ביום שבו הוא אושפיז' דיצחק אבינו ע"ה שהוא מדת גבורה פחד יצחק, ונפלענ"ד עפ"י"ש כ"ק רבינו שליט"א בפ' בלק בשם ספ"ק אגרא דכלה פ' ראה ש' דטבע וסגולת המצות הוא להשפיע טובה לכל העולמות וסגולת העבירה הוא בהיפך והנה לפעמים מצטרפים ישראל להשפיע רעות לשונאיהם והאין יהיה זה באפשרי אם הוא מפאת המצות הלא בטבעה כל טוב ואם מפאת העבירות הלא באיסוריהו קיימי ואחשבה לדעת שהוא בעשות האדם תשובה מאהבה על העבירות ואז דזונות נעשים כזכויות והנה אעפ"כ טבע עשיה זאת גרמה הרע רק שפעולתה יהיה לטובת ישראל כמו מצוה דהיינו שיושפע ע"י אותן העבירות רעות ויחולו על ראש שונאיהם המעיקים להם ועי' לעיל [במאמר זה אות ל"ד] שכבר הארכנו בזה והוא מדברי רבינו (שליט"א) [ז"ע] שם דלכאורה מה שיכולין לזכות מהזדונות שנעשו זכויות ע"י

תשובה מאהבה הוא ביותר ע"י פשוטי עם שחטאו וא"כ מה יעשו הבני עליה שהחטא אצלם אינו מצוי והאין יבואו הם לחשבון עוונות שיהיה זה הכחש ע"י תשובה מאהבה יוכלו להשפיע ברכות להכלל ישראל וההיפך לשונאי ישראל יען שאין להם עבירות אע"כ ע"י שישאל עריבים זל"ז ונחשבים כגוף אחד ויש גם להם חלק באותן הזכויות שנתהפך מאותן העבירות של הפשוטי עם ע"י תשובה מאהבה שעשו ע"כ והנה יצחק אע"ה מצינו בגמ' שבתשהוא יהיה היחיד שילמד זכות על ישראל וישבו מהם חרון אף וכעס במקום שאאע"ה מדת החסד לא ימצא שום לימוד זכות ויאמר ימחו על קידוש שמך וכן יעאע"ה ופלא שדייקא מדת פחד יצחק ימליץ טוב בעדינו והנה מצינו בפסוק ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ובודאי אין להעמיד כוונת הכ' בפשטותה בלבד כי ח"ו לומר על יצחק אע"ה שהיה אוהב לרשע רק בשביל שצד ציד בפיו ומאכילו וכבר ידוע מה שכתבו לפרש כי ציד בפיו שע"ז יוכל ללמד זכות גם על ישראל אף שחטאו אל יתרחקו בעבור זה כי גם לו היה בן רשע ולא הרחיקו עכ"ל, ולפי דרכינו ית' עד' באופן אחר קצת דהנה מצינו שמה שקירב את עשו נחשב לו לחטא ומצינו במדרש ובפייט שנענש ע"ז כמ"ש לעת זקנתו כהה מאורו עבור שאתו פני רשע כן נאמר בפייט של שבועות ושל יוה"כ אבל יצחק אבינו ע"ה עשה זאת לשמה כיון שמדתו גבורה ורצה להפיל דין על האו"ה ולמשוך בזה ישועה על הדורות העתידין קירב את עשו בחשבו שיוכל להשיבו מדרכו הרעה שישבו בתשובה מאהבה כנ"ל שהצדיקים הגדולים צריכין להאגד ולאחוז ביחד עם הבעלי עבירה בכדי שיהיה בידם זכות הדזונות שנעשו זכויות להפיל בהם השונאי ישראל ובזה החג זמן שמחתנו בעבור יום הראשון לחשבון עוונות כדא' במד' ואנו מתיידיאם מעומק הדין אז מתגברים ביותר בתשובה מאהבה כדי שהזדונות יתהפכו לזכויות ואז הוא אך טוב לישראל בשפע רב לישראל וההיפך לאו"ה וזה באמת זמן שמחתנו שב' הפכים מתקיימין בנושא אחד וזה ענין פחד שהמציא לקרב החוטאים בכדי להחזירם בתשובה מאהבה ועי"ז ישם פחד אלקים נגד עיני הרשעים ובזה יובן קשר דברי בעל הפייט רוזנים נוסדו יחד מרוב אנה [ע"נ] וכל ישראל ישישו בהלל ושמחה ע"י שהם שמחים ועושין תשובה מאהבה ע"כ הרזנים של או"ה נוסדו יחד מרוב אנה שזה גורם להם מדה"ר, והבן.

מא' בפייט של ליל ב' דסוכות נאמר רוזנים נוסדו יחד מרוב אנה וכל ישראל ישישו בהלל ובשמחה וצ"ב הכוונה על פי מה דאיתא בסנהדרין לט: בקשו מלאכי השרת לומר שירה א"ל מעשי ידי טובעים בים וקושיות המפרשים ידוע וגא' משמ' דהרה"ק מהר"ש מניקלשבורג זצל"ה עפ"י"ד הגמרא (בסנהדרין צ"ה ע"ב) בסנהדר דכתבי וי' ה' במחנה אשור דלקול שירת המלאכים יצאו נשמתם וז"ש דרצו לומר שירה כדי שע"ז יצאו נשמתם של מצרים א"ל מעשה ידי וכו' ר"ל מצרים טבעו בים את בני ישראל וצריך לשלם להם מדה כנגד מדה שגם הם יטבעו בים ולא שיצאו נשמתם ע"י שירה עכ"ל ולפ"ז יל"פ ע"ה רוזנים (או"ה) נוסדו יחד מרוב אנה שחוששין שלא יצא נשמתם ע"י שכל ישראל ישישו בהלל ושמחה שמרבים בשירות ותשבחות ובפרט בחג שמחתנו הזה ואפשר מפני טעם זה אנו מקריבים הע' פרים בשבילם כי עדיין לא הגיע הזמן שיועו.

פירושים זעירין בדרך דרוש וחסידות לפרש כוונת הפייטן רובם ככולם מיוסדים על אדני פז של רבותינו ז"ל בבקשת רחמים בהמלצות יקרות על כנסת ישראל

למענך אלקינו.

יש לפרש לפענ"ד על פי מה שכתב באור החיים הק' פרשת קרח בפסוק אל אלקי הרוחות לכל בשר עיי"ש בנועמו, שביאר בב' אופנים ועפ"י שניהם יתבאר אמנם לא אעתיק רק מ"ש באופן ב' דמשרע"ה נתכוון בדברי ריצוי המתקבל לפניו עפ"י מה שקדם לו בידיעת הדרגות החפץ שיש לבווא א' הוא שבח שנותנים לו כל צבא מרום למעלה מזה שבח נשמות הצדיקים בין מאותן שכבר היו בעוה"ז בין מאותן שעדיין לא היו ולמעלה מזה השיר והשבח העולה מהנשמות אשר הם בעוה"ז אשר הם תוך הבשר והם מתעצמים לאהוב את ה' ולשבחו ולהודות לו וזה חשוב אצל הבורא יותר מהכל. כמבואר בס' הזוהר ולזה נתחכם משה ורוצה ה' בדבר שהוא חפץ ואמר אלהי הרוחות לכל בשר שאתה חפץ שאלהותך תהיה לרוחות בזמן שהם בבשר ואם אתה ממיתם אתה חסר רצון זה ואין נכון להגביר הדינים שיסובבו "הפסד קבלת אלהותך" לרוחות שבבשר שהוא רום תכלית חשקך עכ"ד. אף שאין זה לשונו ממש (ועי' תפארת שלמה על ר"ה דף לג עמוד ד' ד"ה א"י זכרני לחיים עיי"ש מזה) ועפ"י יתבאר הכוונה הושענא למענך אלקינו שלא יפסיד קבלת אלקותך לרוחות שבבשר שזה המעלה היותר גדולה.

למענך אלקינו.

י"ל ע"ד כי קללת אלקים תלוי ופירשי' ז"ל זלזול של מלך הוא שהאדם עשוי בדמות דיוקנו וישראל הם בניו משל לשני אחים וכו' וא"כ בעוה"ר שאנחנו דוויים סחופים ומדולדלים בין האוה"ע א"כ מה יאמרו הגויים הלא [ח"ו] יצמח מזה זלזול המלך מלכו של עולם שאנחנו נושאים דגלו בצלם דמות תבניתו אשר יצר את האדם וז"ש הושענא למענך "אלקינו" הושענא.

למענך אלקינו.

עוד יש לומר עפ"י מ"ש בירושלמי (פ"ב דמכות הלכה ז' ובילקוט שמעוני ח"ש רמז שנה) דשאלו ל"חכמה" נפש חוטאת מה יעשה אמרה רשעים תרדוף רעה "לנבואה" אמרו נפש החוטאת תמות, "לתורה" אמר תביא קרבן ותכפר "להקב"ה" אמר יעשה תשובה ויתכפר נמצא דלכל אלו כמעט כולנו בארץ כלנו אבדנו בזה"ז שאין לנו אפילו קרבות משה"כ לצד רחמי ה' מצאה היגונה זו כנס"י מנחו לכף רגליה גם בזמנ"ז והנה בימים הנוראים כ"א מישראל עושה תשובה עכ"פ בהרהור בעלמא [דדי] בזה להקרא צדיק גמור עפ"י ד' הגמ' בקידושין ע"כ יש לחוש בימי הדין

הללו שח"ו יתעורר טענת המקטריגים לאמר דאי עבד תשובה לא מהני משא"כ אח"כ בימי הסוכות זמן שמחתנו שבאהבה וברצון הנחילנו בודאי נתעורר אז רחמי השי"ת ע"כ מבקשים הושענא למענך "אלקינו" שכבר אמרת פסק דינך הטובה שאי עבד תשובה מהני ע"כ תקבלנו ברחמים והושענא.

למענך אלקינו.

עוד יש לפרש עפ"י מ"ש רש"י ז"ל פ' נצבים עה"פ ושב ה' א' את שבותך, שרבותינו למדו מכאן כביכול שהשכינה שרויה עם ישראל בצרת גלותם וכשנאמרים הכתיב גאולה לעצמו שהוא ישוב עמם עכ"ד הנפ"מ לענינינו וזהו שאנו מתפללין הושענא למענך אלקינו כיון שגם אתה כביכול משתתף עמנו בגלותנו א"כ עכ"פ עשה למענך אם לא למענינו וז"ש הושענא למענך אלקינו הושענא.

למענך אלקינו.

ונלפענ"ד עפ"י מ"ש בסה"ק ישמח משה וחנכות התורה לפרש המדרש אין ישראל ניזונין אלא בזכות האמונה ופירשו המפורשים עפ"י מה שדרשו רז"ל (ע"ז דף ג) היום לעשותם ומחר לקבל שכרם ושכר מצוה בהאי עלמא ליכא, דקשה ע"ז הא הקב"ה שומר תורתו [כדאי' בירושלמי ר"ה פ"א בע"י סי' ד'] ושמרו את משמרתי אמר הקב"ה אני שומר מצותיה של תורה ע"כ והרי כתיב ביומו תתן שכרו ולא תלין פעולת שכיר, והתירוץ לזה עפ"י מה דקי"ל בחו"מ סי' של"ט ס"ז האומר לשלוחו שכור לי פועלים ושכרם ואמר להם שכרם על בעה"ב אין שום אחד מהם עובר על בל תלין עיי"ש. וידוע דתורה מנין תרי"א ציוה לנו משה ושתיים מפי הגבורה שמענו א"כ על התרי"א הוי שכרו ע"י שליח וליכא בל תלין אבל על השתיים מפי הגבורה איכא בל תלין ומגיע שכר בעוה"ז, ובזה פי' האו"ח בס' חוות יאיר "טובים השנים מן האחד" כלומר השני מצות ששמענו מן האחד ב"ה כי יש שכר טוב בעמלם ר"ל מיד בעוה"ז עכ"ד עיי"ש ודפח"ת, וזהו בקשתנו הושענא למענך "אלקינו" ר"ל בזכות האמונה שאתה הוא אלקינו ע"ז מגיע לנו שכר גם בעוה"ז ע"כ הושענא.

למענך אלקינו.

עו"ל - עפ"י מ"ש הישמח משה לפ' הפ' היתה דמעתי לחם יומם ולילה באמור אלי כל היום איה אלקיך ר"ל דאם הידא ה' הוא מחוסר לחם אז ח"ו נתחלל שם שמים כי הרשעים יש להם פתוחון פה

לומר איה אלקיך לעזור לך וזש"א היתה דמעתי וכו' לכן שפכתי דמעות שיהיה לי לחם לא למען טובתי רק כי אומרים אלי כל היום איה אלקיך א"כ ח"ו נתחלל שם שמים ע"כ ודפח"ת, וזהו תפלתנו שנצא היום בדימוס אם לא למעננו עכ"פ למענו שלא יתחלל עיי"ז ש"ש ברבים וז"ש "למענך אלקינו" הושענא.

למענך אלקינו.

יראה לפענ"ד עפ"י מ"ש שראיתי בשם הרה"ק מהדובער המגיד לפרש משוך חסדך ליוזעך אל קנא ונוקם עפ"י מ"ש משל, אחד נתחייב למלך ויעצו היועצים לשופטו בדינים קשים ומרים [ח"ו] עד שיסיר עונו וחטאתו תכופר אבל המלך כיון שהוא רחום וחונן ורוצה להוטיב לעמו לא שת לבו לכ"ז וברוב חכמתו המציא אופן אחר להנקם מהאישי הביא ע"י שיגדלו וינשאו שיהיה רם על הכל עד שיכסנו בווה וכלימה ויבוש מפני המלעיגים עליו בראותם יחד איך שאיש שפל ונבזה כזה שהתחייב ראשו למלך יתרוםם בפתע פתאום להיות בין קרואי מועד אנשי שם בהתאסף ראשי עם וכ"ז ישים אל לבו עד שמרוב הבושה יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו ויתחרט על כל מעשיו שעשה עד הנה ויפייס למלך על אשר מרד נגדו ויקבל ע"ע לעשות מהיום והלאה הישר והטוב בעיני המלך, והמלך כיון שרואה שנתקיים מחשבתו ושמח לבו עד מאוד ועוד יתגדל אהבתו אליו הרבה יותר ממה שהיה מקדם ובוה פירש משוך חסדך וכו' דהנה הקב"ה הוא "קנא ונוקם" לעוברי מצותיו ואם יעמוד עמנו בדין לא יצדק לפניו כל חי ע"כ מבקשים ממנו "משוך חסדך ליוזעך" שיעניש אותנו באופן שימשוך עלינו רחמים וחסדים ועי"ז ניבוש ונכלם וכלנו ביחד נחזור בתשובה שלימה לפניו עכ"ד ודפח"ת, וזהו תפלתנו ביום הקדוש הזה יום הדין שאם ח"ו מתוחה עלינו מידת הדין שבאה מכח שם "אלוקים" וז"ש "למענך אלקינו" שמלך במשפט יעמיד ארץ ואתה רוצה לבוא במשפט עמנו לדין אותנו מבקשים אנוחנו לך שעונש שלנו יהיה שתערה עלינו "חסד" ממרום "ההושענא" ועי"ז בודאי נשוב אליך באמת ובלב שלם וז"ש הושענא, למענך אלקינו שאתה מתנהג עמנו היום במדת הדין בחינת אלוקים "הושענא" ועי' בסה"ק ייטב לב פרשת פנחס דף סג: שהעתיק דבריו הק' בטוט"ו והוסיף ג"כ לפרש בהקדמה.

למענך בוראינו.

יראה עפ"י מ"ש הייטב לב פרשת לך דף כ"ד עמוד ד' ששמע לפ' רבבה כצמח השדה נתתיך כמו ששום צמח האדמה לא יצמח בלתי אם הגרעין כלה

ואבד אז פושט צורה ולובש צורה כ"כ ישראל בהיותם במצרים כמעט כלו אז בארץ ונשתקעו במ"ט שערי טומאה עד הערה עליהם רוח ממרום להעלותם מבור שאון ומטיט היון ואז התחילו לצמוח לעם וגוי קדוש עכ"ד, והנה מה נאמר ומה נדבר נחפשה דרכינו ונחקרה ירדנו בדור היתום הזה אחורנית השיבני במחשכים כמתי עולם דברי עונות גברו ממנו פשענו טבענו ביון מצולה ואין מעמד באנו במעמקי מים טמאים ושיבולת שטפתנו אי מה נענה ליום הדין ומה נאמר בבוא היום התוכחה אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים שברחמי המרובים יחוס על עם עני ואביון וכמו שעשה ניסים לאבותינו במצרים שאע"פ שה' משוקעים כמעט בדיטא התחתונה ואם לא היה הקב"ה חישב את הקץ לדל על ההרים ולקפץ על הגבעות אז כבר היה כלינו בארץ כולנו אבדנו בשער הנו"ן רח"ל ועכ"ז ברגע אחרונה הערה עליהם רוח ממרום קדשו בחינת פושט צורה ולובש צורה ונעשו בריות חדשות כ"כ עינינו תלויות לה' עד שיחננו אף שאין בנו מעשים כלל עכ"ז כמו בצמח האדמה הגרעין נתכלה מקודם ואח"כ מתחיל לצמוח כ"כ יחיש הש"ת למען כבודו וירחם עלינו לעשות אותנו בריות חדשות בביאת משיח צדקינו בב' וז"ש למענך בוראינו הושענא.

למענך גואלינו.

עפי"מ"ש בבעלי תוס' פ' בהר (עה"פ כי ימון אחיך) וז"ל כי ימון אחיך על שעשה סחורה בפירות שביעית כדפירש"י וכן מצינו בימי ירמיה שנמכרו ישראל לעכו"ם לפי שחללו השביעית שנא' ויגל את השארית וגו' וכתוב עוד רצתה הארץ את שבתותיה ובא גואלו זה הקב"ה שנאמר אשר לו אלהים קרובים אליו וגאל את ממכר אחיו אמר לו ירמיה להקב"ה רבון העולמים קיימת להם כי ימון אחיך ומכר מאחוזתו קיים להם וגאל את ממכר אחיו שאתה קראת אותם אחים שנא' למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך וזש"ה למענכם שולחתי בבלי עכ"ל, וז"ש הושענא למענך שאתה הוא "גואלנו" וא"כ אתה צריך לקיים הפסוק "וגאל את ממכר אחיך" הושענא.

למען אמינתך.

יראה עפי"ד הישמח משה זלה"ה פרשת בשלח לפרש הכתוב להנחיל לאוהבי יש ואוצרותיהם אמלא דהנה תיבת "יש" הוא משולל הבנה והענין דאוצרותיהם אמלא קאי על עוה"ז דאזכלים הפירות בעוה"ז והנה נודע דהקב"ה שומר תורתו כדכתיב ושמרנו את משמרת י וכתוב היום לעשותם ודרשו ומחר לקבל שכרם, וא"כ הפירות הם אגר נטר דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אך מבואר בגמרא ב"מ פרק איזהו נשך סוגיא דין אין לו (דף ס"ג ע"א) דבלא יצא השער אין פוסקין אבל ביש לו לא היה ריבית דכיון דיש לו נקנה לו תיכף וברשותו אייקר, ולפי"ז ה"נ אם לא היה השכר הנמצא לא היה נקנה תיכף והיו הפירות אגר נטר משא"כ כשהוא נמצא תיכף ונקנה להעושה מצוה לא היה אגר נטר, וז"ש להנחיל לאוהבי יש תיכף ולכן ואוצרותיהם אמלא בעוה"ז ואינו אגר נטר עכ"ד ז"ל, ויש להוסיף דברשי"ש שם הקשו מה מהני יש לו הא לא משך ותיפרץ דכיון דאם

חוזר קאי במי שפרע הוי ברשותו דלוקח והנה מן הדין אין מגיע לנו שום שכר דמי הקדמני ואשלם רק שהבטיח הבו"ה בחסדו לתת שכר ואין כאן שום קני רק בדיבורו ית"ש וכיון שכל דבריו אמת וצדק ודבריו אחור לא ישיב ריקם ע"כ שפיר מהני יש לו והשכר נקנה לנו וע"כ אף שנותן לנו פירותיהם בעוה"ז לא הוי אגר נטר וז"ש הושענא, גם בעוה"ז ולא הוי נטר משום "למען אמינתך" שחיתומו של הקב"ה הוא אמת וע"כ לא ישנה בדיבוריהו וע"כ מגיע לנו שכר שפיר גם בעוה"ז, הושענא.

למען אמינתך.

א"י עפי"מ"ש בספר נוהג כצאן יוסף (על ראש השנה דף רס"ג אות ב') לפרש מה שאנו אומרים "ודברך אמת" עפ"י מה שאמרין באגדה כשהקב"ה ברא מדה"ר אמרה לפניו רבש"ע למה בראתני שהרי אי אפשר שלא תדין את העולם במדה"ד א"ל הקב"ה לא אדון את העולם זולתך, לכן אנו מבקשים מהש"ת שיקיים אותו דבר ע"כ וזהו גם כאן למען אמינתך תשמש במדה"ד והושענא.

למען בריתך - גדלך ותפארתך.

יתבאר עפי"מ"ש הגמרא (בר"ה דף י"ז ע"ב) מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור והראה לו למשה סדר התפלה אמר לו כל זמן שישאל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם וכו' ואח"כ איתא שם אמר ר' יודא "ברית" כרותה לל"ג מדות שאינן חוזרות ריקם שנאמר הנה אנכי כורת ברית הרי לך שה"ג מדות נקראים "ברית", והנה בסה"ק בני יששכר מאמר ברית כרותה ועוד בכ"מ כתב דעל הגמרא הנ"ל שדרש ר' יוחנן עה"פ ויעבור ה' וכו' מלמד שנתעטף וכו' דקדקו הרבה מהקדמונים בתיבת "יעשו" היינו "יעשו" ממש כמדותיו ית"ש מה הוא רחום וכו' ומה הוא חנון וכו' והוא מצות והלכת בדרכיו והרבה קדמונים ס"ל "יעשו" היינו "יקראו" כמו פיהם בעטיפה י"ג מדות של רחמים והקב"ה מוחל, והנה ידוע דהרה"ק הג' בעל ספר הפלאה פירש בזה נוסח הפיוט א"ל הורית לנו "לומר" שלש עשרה, והוא דהנה פלוגתה הקדמונים יש להכריע להורות דהכוונה היא כפשוט אם יעשו בני לפני וכו' היינו רק יקראו כמו פיהם בעטיפה דאי אפשר לומר יעשו היינו יתנהגו כמדותיו הללו מה הוא רחום וכו' א"כ במדה הראשונה מה אית לה למימר מה הוא א"ל לא איש אל וכו' אע"כ מן מדת א"ל נשמע להורות דהכוונה הוא כפשוטו ובאמירה בעלמא סגי וז"ש א"ל הורית לנו לומר שלש עשרה רצ"ל מן מדת א"ל יוצאת הוראה לכל ישראל לומר שלש עשרה ובאמירה בעלמא הקב"ה מוחל עונותיהם עכ"ד, והנה לא אמנע הטוב מלהעתיק מה שהוסיף רבינו (שליט"א) [זי"ע] לפרש בהקפה ג' שנתשט"ז עפ"י הנ"ל דהנה לכ' קשה דהרי מצינו ליעאע"ה שקראו הש"ת ק"ל כמ"ש ויקרא לו אל אלהי ישראל הרי שאפשר לאיש שיהיה בבחינת א"ל, רק זה אינו קושיא דמי יוכל להדמות ליעקב אבינו שגם אצלו לא היה רק מתנת חנם מהקב"ה מקראו א"ל אבל מצד אנושיית א"א להגיע למדה זו ומוכרח לומר שסגי באמירה לבד כנ"ל ובה"פ מי א"ל מוכן עושה גדולות שמי יוכל להיות ולהגיע למדת א"ל - ואם תקשה הלא אתה רואה

"אביר יעקב" שהוא נקרא א"ל - ע"ז מתרץ שזה היה רק נורא תהלות שלא היה רק מתנה מהש"ת אבל מצד האנושיית א"א להגיע למדה זו וע"כ תפארת ישראל שומע תפלות אפילו באמירה לחוד מהטעם כי שומע אל אביונים ה' שאנו אביונים וז"ל להגיע למדת א"ל ע"כ מוכרח שגם באמירה סגי לומר ה"ג מדות וגם בזה שומע תפלות ה' עכדה"ק ודפח"ת, וזהו בקשתינו ביום הזה הושענא, למען "בריתך" דהיינו ה"ג מדות שנקראת "ברית" כנ"ל בזכות זה הושיענו שבימי הרחמים שעברו עלינו הזכרנו כמה פעמים ה"ג מדות וע"כ תשמע שועתינו ותקבל תפלתנו ואם תאמר שפירש של "יעשו" היינו ממש כמדותיו ית"ש ומה הוא רחום וכו' זה א"א לומר כיון שא"א לאדם להדמות למדת א"ל וז"ש למען "גדלך ותפארתך" נשמע מזה דא"א להדמות ממש לגדלות הש"ת ופירש של "יעשו" וכו' היינו באמירה לבד וע"כ כבר יצאנו ידי חובותינו ואף אתה עשה כמו שהבטחתנו שלא יהי' חוזרות ריקם הושענא.

למען בריתך.

נלפענ"ד בפשטות עפי"ד הגמ' (ברכות דף ה) אמר רשב"ל נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין נאמר ברית במלח דכתיב ולא תשבית מלח ברית ונאמר ברית ביסורין דכתיב אלה דברי הברית מה ברית האמור במלח, מלח ממתקת הבשר אף ברית האמור ביסורין, יסורין ממרקי כל עונותיו של אדם ע"כ, והנה עם בני ישראל כבר סבלו כמה וכמה צרות רבות ורעות ובגלל הדבר הזה כבר אנו כדאים להוושע וזה שאמר הושענא למען בריתך דהיינו היסורין שנקראים ברית הושענא.

למען דתך.

דרך תפילה ובקשת רחמים הנה יש לפרש עפי"מ"ש במס' שבת דף קה: העומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע הא למה זה דומה לספר תורה שנשרפה כן אמר שם ר"ש בן אלעזר, ופירש רש"י ז"ל הוראה ס"ת שנשרף חייב לקרוע כדאמרין במד"ק (כו) במגילה ששרף יהויקים דכ' וכו' אף נשמת ישראל הניטלת דומה לו שאין לך ריק בישראל שאין בו תורה ומצות עכ"ל, וזהו שאנו מבקשים הושענא שאל תעש עמנו כלה בגלותינו ח"ו למען "דתך" בזכות שאנו דומין "לדתך" שכ"א מישראל הוא כמו ס"ת כנ"ל וע"כ הושענא.

למען דתך.

יש לומר לעורר זכות בעדינו שבדין מגיע לנו להנות גם מטוב עוה"ז עפי"מ"ש מהר"ש פרימו על הקושיא שהקשה כיון שיעקב ועשו חלקו העוה"ז והעוה"ב א"כ איך מצאנו ידנו ורגלינו, כי זהו דבר שא"א ליהדר שלא ליהנות אפילו במשהו יותר מן ההכרח ובפרט כי בתורה יש לנו הבטחות גדולות על טובות עוה"ז, ותיפרץ הנ"ל להיות תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית אם יקבלו ישראל את התורה מוטב ואם לאו אחזיר אתכם לתוהו ובוהו נמצא ישראל שקבלו את התורה הצילו את כל העולם (שהיה עומד

אז בסכנה) והוא כמציל מזוטו של ים ומשליטתו של נהר דהוה שלו וא"כ הגם שהעוה"ז היה שייך לעשו כיון דהיה העולם בסכנה גדולה וישראל הצילוה הרי עוה"ז ג"כ שלהם ואין לעשו ולכל האומות שום טענה ומענה גם על העוה"ז ואדרבה וכו' עכ"ל. וזהו שאנו מתפללין הושענא "למען דתך" דהיינו בזכות שקבלנו את דתך דהיינו התוה"ק וא"כ יש לנו הדין כמציל מזוטו של ים וכו' וע"כ שפיר מגיע אלינו מטוב עוה"ז וע"כ אנו מבקשין אותם הושענא.

למען דתך.

עוד יש לומר - לעורר מדת הרחמים ביום הזה שנצא בדימוס עפי"ד הגמרא ברכות (דף י"ד) במה שאמר ישעיה לחזקיה כי מת אתה בעוה"ז ולא תחיה לעוה"ב א"ל מאי כולי האי א"ל משום דלא עסקת בפריה ורביה, וכתב הישמח משה פרשת אחרי לפרש הטעם למה ע"ז החטא ראוי לענוש עונש גדול כזה, ותירץ דהא איתא שעלה במחשבה לבדוא את העולם במדה"ד וראה שאין העולם מתקיים עמד ושיתף מדה"ד, נמצא דהתנהגות מדה"ד אינו רק משום קיום העולם, ומי שאינו עוסק במצוה זו הרי אינו חושש לקיום העולם דלא תוהו בראה, נמצא נשאר עומד על תחלת המחשבה ע"כ תוכן דברי קדשו בקיצור ועיי"ש בביאור יותר, והנה ידוע מ"ש ר"ל תנאי התנה הקב"ה במעשה בראשית אם יקבלו את התורה מוטב ואם לאו אחזיר אתכם לתוהו ובוהו נמצא מזה דע"י שקבלו ישראל את התורה וחששו לקיום העולם שלא יחזיר לתוהו ובוהו ע"י התעוררו רחמי שמים וכן הוא בכל דור ודור שסיבת קיום העולם אינו אלא ע"י תוה"ק שמחזיקים בה ישראל וע"כ אנו מבקשים הושענא "למען דתך" שאנו חוששים לקיום העולם ועדיין אנו מחזיקים בתורה וע"כ גם הוא יחוש לקיום העולם ויתנהג עמנו במדת החסד ובמדת הרחמים שנזכה לגמר חתימה טובה הושענא.

למען עוזך.

יש לפרש על פי מה דאיתא בגמרא (יומא סט.) שאנשי כנה"ג החזירו עטרה ליושנה ותקנו לומר האל הגדול הגבור והנורא אמרו איה גבורותי אמרו הן הן גבורותי הן הן נוראותי שאלמלא מוראו של הקב"ה האין אומה אחד יכולה להתקיים בין האומות ופירש רש"י ז"ל מן יום החורבן אתה למד נוראותי שכל האומות נאספו להשמידם ונתקיימו מהם ולפי"ז כל כבוד שמים עכשיו הוא ע"י שישאל מתקיימים בגלות בין הע' אומות ע"י ישמח משה פרשת וירא דף ל"ט, ובה מפרש הכתוב עד מתי עוזך בשבי ותפארתך ביד צר כלומר עד מתי יהיה גבורתך בזה שאנו נתונים בצרה ובשביה ויש לנו תקומה בשבי ובגלות ותפארתך ביד צר שאנו ש"ה א"ב ב' ע' זאבים, ואינו דומה כבוד הבו"ת ותפארתו שיהיה בעת שנושע ע"י גאולה שלימה והתרוממות קרן ישראל מעומק הגלות כי עכשיו כל עוזו ותפארתו הוא ע"י הניסים וחסדי הש"ת שעדיין יש לנו תקומה בין הגוים בגלות ותפארתו הוא שאנו ביד צר וזה כל התפארת של הבו"ת אבל לא כן יהיה לעתיד לבוא כאשר יעזור הבו"ת בישועת עולמים שאז יהיה גדול כבודו בישועתו וזהו שאנו מבקשים הושענא, למען

"עוזך" כי עד מתי "עוזך" "בשבי" הושענא, ויהיה עוזך ותפארת באופן נעים ויתהדר שמו ית' עד למעלה, וע"י שם בישמח משה שמפרש גם ועל כן נקוה לך ה' אלו קינו לראות מהרה "בתפארת עוזך" עיי"ש.

למען פארך.

נלפענ"ד דהנה הימים האלה נזכרים ונעשים בכל שנה ושנה לפשפש במעשים ולהשיב בתשובה לפני ית"ש והנה כבר פסקו הגדולים (הרמ"ע והמב"ט) דהתשובה אי עביד לא מהני רק לישראל ולא לגוים, והנה נראה ח"ו כעול במשפטיו ית"ש אבל כתבו הקדמונים דהוא עפ"י משפט התורה בדין אמת דהנה עפ"י הדין לא מהני תשובה דק"ל מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, אבל להיות ישראל הם כביכול עמוסים מני בטן ונקראים בני כדכתיב בנים אתם לה' אלקים, והקב"ה למו אב וק"ל אב שמחל על כבודו כבודו מחול ע"כ לישראל מהני תשובה, א"כ הכל באמת והכל בדין, והוסיף עפ"י הבני יששכר (במאמר י' נחמיות נחמה ד' אות א') דלעתיד לבוא יתמהו כל הגוים למה לא מהני להם תשובה ולישראל מהני ויחשבו אשר הוא ח"ו עיוות הדין מה יעשה הש"י, חשף ה' את זרוע קדשו לעיני כל הגוים "זרוע קדשו" הם התפלין דמארי עלמא כביכול דכלה כתיבין באדרעי [וכן דרשו ר"ל נשבע ה' בימינו זו תורה, ובזרוע עוזו אלו התפלין] ומה כתיב בה כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראינו אליו (ותרגמו לקבלא צלותיה בעידן עקתא) והכוונה לפי"ז להיות כי הם קרובים עמוסים מני בטן כביכול בנים ממש ע"כ לא כתיב קרוביו רק קרובים אליו ע"כ נתקבל תשובותיהם ותפלותיהם כי אב שמחל על כבודו כבודו מחול משא"כ לאוה"ע מלך הוא כדכתיב מלך אלקים על גוים וע"פ הדין מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, ממילא כיון ש"גלה ה' את זרוע קדשו וראו כל אפסי ארץ בתפילין דמארי עלמא אשר ישראל הם קרובים בנים לאל חי וע"פ הדין מגיע להם הישועה כי תשובתם מתקבלת וז"ש וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו מורה על דין ומשפט הכל באמת ובדין ע"פ התורה ה' א' אמת ותורתו אמת ומשפטיו אמת עכ"ל הבנ"י, וזה שאנו מבקשים "הושענא" לבטל טענת כל המקטריגים עלינו שתשובתנו לא נתקבלה מטעם מלך שמחל וכו' "למען פארך" כי משם באר שטענתם שקר וכזב כי אנו יש לנו דין בנים למקום ב"ה וע"כ שפיר נתקבלה ברצון את תפילתנו ותשובתנו ושפיר מגיע לנו ע"י כל מיני השפעות טובות וע"כ הושענא.

למען פארך.

א"י בסגנון הנ"ל באופן אחר קצת - עפ"י"ש בהגלה לדרשות חתם סופר (ח"ב דף ר"ש מהפנס של עה"ת) וז"ל שחת לו לא בניו מומם י"ל על השחתת הזקן בתער עפ"י"ש הרא"ע פרשת קדושים שהזקן הוא תפארת אדם לכן נקרא ההסרה השחתה וטעם האיסור מפני שעשאו הגוים חוק וי"א דקאי על מת דוקא אלו דבריו, ואעפ"י שהוא נגד דעת חכמי ישראל מ"מ למדנו מדבריו שההסכמה שהזקן הוא פאר לאדם ומעלתו י"ל מה שאו"ה השחיתוהו על מת כדרך שאנו מסידין תפילין ע"ש פארך חבוש עליך וה"ל הם

מסירים הפאר מחמת אבל ויש אומות שהכומרים מגלחים להראות מדת ענווה בשעת עבודתם ע"ד אל תתהדר לפני מלך ואמנם נאמר לנו כ"ז מפני שאנו בני אל חי וכתבי ישראל אשר בך אתפאר ולא יתכן לבן להשליך פאר אביו מעליו באבלו או בקצפו ומכ"ש בהכנסו לעבודת אביו כי הם יתפאר ואחז"ל (מגילה כט.) כל המתגאה הוא בעל מום וא"כ יחשב זה המשחית זקנו כענוותו ויהיה תם ולא בעל מום ואין לך מום גדול מזה שמראה שאינו בנו של הקב"ה וזהו שיתח לו זקנו ופאת ראשו לא בניו והוא מומם ולא תמימותם כ"א מומם כנ"ל עכ"ל, ועתה נחזי אגן האין אנו מניחים תפילין הלא הוא "פאר" כידוע ונאמר אל תתהדר לפני מלך אלא ודאי נשמע מזה שציונו הקב"ה להניח תפילין שיש לנו דין בנים למקום ושפיר מהני תשובה וז"ש הושענא להנצל מטענת המקטריגים דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול "למען פארך" שזהו מצות תפילין שממנה נשמע לנו דיש לנו דין בנים למקום וע"כ מהני תשובתנו שפיר ביום הזה והושענא בכל מיני ישועות טובות.

למען פארך.

א"י - ע"ד ישראל אשר בך אתפאר והיינו שאנו מצללין שיושיענו בכדי שיהיה לו עם מי להתפאר וז"ש הושענא למען "פארך" שישראל הוא פארך הושענא.

למען צדקתך.

נלפענ"ד בהקדם לפרש ד' יסודות האמורות במס' ב"ב (י"ד) דא"י שם תניא ר"י אומר גדולה צדקה שמקרב את הגאולה שנאמר כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וכו' והדר איתא שם אדם נותן פרוטה לעני זוכה ומקבל פני השכינה שנאמר אני בצדק וגו' ותיכף אח"כ כתב הגמרא רבי אליעזר יתיב פרוטה לעני והדר מצלי אמר כתיב אני בצדק וגו' ושם ע"ב איתא מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים ר"א אומר יפזר מעותיו לעניים ע"כ והנה כל העובר על ד' מימרות הללו ישתומם כשעה חדא להבין השייכות לאלה הדברים עם מצות צדקה ומה סגולתה להיות לו בנים זכרים או לקרב גאולתו ופדות נפשינו.

והנה מצאתי עוד מדרש (הביאו הבנ"י במאמר צלא דמהימנותא אות כ"ד) וזהו צורתה א"ר אבין בא וראה כמה גדול כחן של צדיקים וכמה גדולה כחן של צדקה וכמה כח של גומלי חסדי"ם שאינן חסין לא בצל כנפי הארץ ולא בצל כנפי השחר ולא בצל כנפי השמש ולא בצל כנפי הכרובים ושרפים אלא בצל מי חסין בצל מי שאמר והיה העולם שנאמר מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפי יחסין (תהלים ל"ו) ע"כ ופירש בזה הג' החידא זלה"ה כנפי"ם הם השרי"ם של מעלה ואשמעינן ר"א כי בעלי צדקה וג"ח אינם מתנהגים ע"י שר אלא ע"י ית"ש, וגם זה צריך ביאור למה יצתה מצות צדקה מכל שאר מצוות התורה להיות זכותה כה גדולה להיות מתנהגת ע"י הקב"ה בעצמו, והנלפענ"ד לתרץ כל זה על פי מה דאיתא בגמרא שם ע"ב אמר להן ריב"ז לתלמידיו בני מהו שאמר הכתוב צדקה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת נענה ר"א ואמר צדקה המשך האמר בעמוד ט"ו

למען זכר.

הנה ביום הזה שאנו צריכים לרחמי שמים מרובים שנצא בדימוס ונחתם לשנה שתחלה בה ישועות ונחמות ע"כ. אפשר לפרש עפ"י מה שהמליץ טוב בעדינו, מאור עינינו, הבעש"ט זללה"ה שכל מה שישראל עושין סוף מעשה הוא לה' גם העושק והאונאה הכל למען ה' כדי שיחזיק בניו לתורה, שיכבד שבת לישא בעול וצדקה או לפעמים ימלא תאוותיו כדי להנצל ממחשבות זרות רח"ל וכדומה הרי שהכל עשוי בשם שמי יס עכ"ל פה קדוש ופירש בזה הנועם מגדים בשם אביו הפסוק "אם יהיה נדחק בקצה השמים" וכו' דגם העבירה שהוא נדח ואינו קרוב לפרגוד אם יש בה עכ"פ קצת כוונה לשמים ה' ברחמינו ירצהו וז"ש אם יהיה נדחק [אבל] "בקצה" [ר"ל בקצה וסוף הדבר יגיע ממנו] "לשמים" [אז] משם יקבץ ה' אלוקיך ומשם יקחך ע"כ דברי אביו והוא יגד עקב לפרש בזה מאמר דהע"ה שהאשים לרשע אשר לא זכר עשות חסד וירדוף וכו' שזהו תמיה מאוד דתחילה נקט עשות חסד דמשמע דאין בו רק זה שאינו עושה לפניו משהו"ד וחסידות ואח"כ סיפר שהוא רשע גמור אך הכוונה שהרשעות שעשה לרדוף וגו' לא זכר בו עשות חסד ולא היה בו שום ניצוץ וזכרון לקדושה וחסד עכדה"ק וזהו שאנו מבקשים מאת הש"ת הושענא למען זכר"ך בזכות זה שבכל מעשה שאנו עושין אפילו יהיה ח"ו מעשה רע אבל עכ"ז בסוף המעשה יגיע מחשבותינו לזכור מהש"ת בזכות זה יושיענו ב"ב שנלך לקראת משיח צדקינו.

למען נצח.

על פי מה שהביא הישמח משה בתחילת פרשת נח בשם הרב הח' הקדוש האלוקי המפ' מו"ה אלימלך מליזעסנק צוק"ל שאמר לפרש מה שייסדו בחרוז האדרת והאמונה הנוי והנצח לחי עולמים. כי מלך ב"ו אם מנצחין אותו אין זה תפארתו אבל הקב"ה ית"ש הוא תפארתו ותהלתו שמניח לבניו שינצחוהו כי וקא חדי ואמר ניצחוני בני כמבואר בב"מ פרק הזהב בתנורו של עכנאי והיינו הנוי והנצח הוא רק לחי העולמים, ודפח"ת, והנה ידוע הסכסוך שבין ישראל לאבינו שבשמים שאנו אומרים השיבני ה' אליך ונשובה [אח"כ והקב"ה אומר שובו אלי [מקודם ואח"כ] ואשובה אליכם וזהו שאנו מבקשים שאע"פ שעדיין לא עשינו תשובה שלימה מתוך כובד הגלות המר, עכ"ז ירחם הש"ת להושיעני וישיב אתנו אליו ואז יהיה הנצחון שלנו ואעפ"כ יהיה תהלתו ותפארתו של הקב"ה וזהו הושענא למען נצחך הושענא.

למען קדושתך.

הנה בפרשת אחרי נאמר בפסוק שהקב"ה הבטיח לנו מאז שישים מכונו בתוכינו אפילו דלא נהיה [ח"ו] גדור כ"כ בגדד הקדושה רק להיפך כמ"ש

השוכן אתם בתוך "טומאותם" וזהו תפלתנו שהקב"ה יחיש במהרה להאיר עינינו בתורתו הק' כדי שנתקן את נפשותינו ורוחותינו ונשמותינו מכל סיג ופגם והקב"ה יטהרנו ויקדשנו בקדושתו העליונה כדי שלא יהיה ח"ו שכינתא קדישא בגלותא במקום טומאה וז"ש הושענא - למען קדושתך - הושענא.

למען תהלתך.

ונראה עפ"י הבני יששכר במאמר הראשון לחודש תשרי אות ו' שכתב שכשהאדם מתיירא להתפלל מחמת שחושש פן בבואו להתפלל יבואו המקטריגים לקטרק על תפלתו אם זה האיש שתקובל תפלתו וח"ו עי"ז יבוקר פנקסו אזי יותר טוב לספר בשבחו של מקום בנידון המצטרך דהיינו אם יצטרך להתפלל על רפואה לא יתפלל דרך תפלה תיכף רק ישב דרך שבח להבורא עולם שהוא רופא חולים ובמחשבתו יכין להמשיך רפואה להנרצה והבו"ע היודע תעלומות לב [משא"כ מלאכים] הנה הוא יעשה בקשתו והטעם הוא כיון דמזכיר שבח הבורא שהוא פועל הישועה הזאת מי הוא שיקטרק על הדבר הזה הנה כל המלאכים מסכימים והקב"ה עושה כפי מחשבתו של המשבח להמשיך ישועה להנרצה וזהו שתקנו חז"ל לעלם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל דכיון שמסדר שבחו של מקום למשל כשמשבח את הבורא שהוא רופא חולים הנה כל המלאכים עונים אמן ומסכימים לשבח הזה הנה הגם כשאח"כ יבא המבקש לבקש ברחמים על הרפואה במו פיו שוב לא יקטריגו המלאכים דהיה ח"ו כנוגע בכבוד המלך ובשבחו כאשר ירצו ח"ו למנוע הרופאה אשר זה כרגע שבחוהו שהוא רופא חולים והנה להיות הש"י יודע אשר שוב לא יקטריגו המלאכים גם בעת הבקשה הנה הוא ית"ש עונוה גם בטרם יקרא בתפלה ובקשה רק עונוה מקודם ובטרם יקרא היינו בעת סידור בשבחו וז"ש הושענא - למען תהלתך - הושענא שבעבור השבח והתהלה שאנו נותנים להש"ת וע"ז אין שום מקטריגים ואדרבה הם עונים אמן ומסכימים ע"כ בזכות זה יושיע אותנו.

רצוף אהבה.

י"ל עפ"י הקדושת לוי הידוע שפירש המדרש עה"פ ולקחתם לכם ביום הראשון, ראשון לחשבון עונות ואמר דהנה רז"ל רמו מתניתא אהדי מה דתנו רבנן גדולה תשובה שזדונות נעשים להם כשגגות ובמ"א אמרו זדונות נעשים להם כזכויות וניחא להו כאן בעושין תשובה מיראה [נעשין כשגגות] וכאן מאהבה נעשים כזכויות כל עבירה שעשה ונחשב לו בחשבון כמצות ולפ"ז בימים הק' ר"ה ועש"ת ויו"ה ימים הנוראים מאימת הדין הנפש תבחיל הנה הישראל עושין תשובה מיראה ונעשין הזדונות רק כשגגות ואח"כ הנה ישראל עוסקין בחג בסוכה וד' מינים לעבוד בהם הש"ת בשמחה וזמן שמחתנו

הנה זה נקרא תשובה מאהבה הנה מחשבין את העונות כו"כ היו בכדי למנוותם במנין המצות לזכויות ע"כ יום הראשון של חג נקרא יום הראשון ראשון לחשבון עונות ע"כ דברי קדשו, נמצא לפי זה דה"ק דבחג הלזה ניתוסף זכויותינו מתוך שעשינו תשובה מאהבה והקב"ה צריך לישב בדין עוה"פ כי מאז וע"ע ניתוסף מצות ומעש"ט מרובים וע"כ אנו מבקשים שהש"ת שהוא יושיענו בזכות זה שאנחנו רצוף אהבה הושענא.

דביר המוצנע.

י"ל פ בעזה"ת עפ"י ש"היט"פ (מאמר "זכור לטוב" בשם אביו אות כב הג' הצדיק מו"ה אלעזר ניסן זלה"ה אבד"ק דראהביטש) וכן כתוב לאמר בשה"ק בני יששכר (מאמר ב' לחודש תמוז א אות ט"ו) ושניהם לדבר אחד נתכוונו לפרש לטובה ולברכה דברי רז"ל "כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו" דהנה אמרו רז"ל ביום שחרב בית המקדש נטלו ישראל איפוסון על עונותיהם היינו שנמחל להם על עונותיהם והש"י שפך חמתו על עצים ואבנים כדי שיתקיימו ישראל וכמו שנתכפר להם בעת החרבן מכח הצער שנצטערו על חורבנו כ"כ בכל דור ודור שישראל מצטערים ובוכים מפני שעוד לא נבנה בימיהם שעברו הרי זה מכפר עונותיהם וז"ש כל דור שלא נבנה ביהמ"ק בימיו מכפר כאילו נחרב בימיו ומהראוי שימחול להם הקב"ה עונותיהם עכדה"ק (והייט"פ מסיים שאביו אמר זה לפני הישמח משה זלה"ה וקלס"י) וא"י במפ' ש"דביר" הוא הביהמ"ק וז"ש "דביר" [זהו הביהמ"ק] "המוצנע" הוא עדיין בהצנע דא' דלעתידי ירד בית המקדש של אש מן השמים וא"כ כיון שהוא עדיין בהצנע ולא זכינו שיבנה ע"ע וע"כ יהיה נחשב גם כאילו נחרב בימינו ובזכות זה יכפר בעדינו ויושיעני הושענא.

דביר המוצנע.

א"י - עפ"י ש"היט"פ בשה"ק דברי יחזקאל להרה"ק משינאזוא זי"ע במאמרי סליחות בשם הישמח משה זצלה"ה ע"פ שלחו באש מקדשיך ולא רץ חללו משכן שמך דביהמ"ק נשתלח באש לשמים ורק לארץ למראה עיני בשד חללו משכן שמך שהיה נראה לעינים ששרפו אותו, ועפ"ז פירש גם הוא העיר הקודש והמחוזות היה לחרפה ולביזות לעיני בשד ובאמת וכל מחמדיה טבועות וגנונות שנגזו הכל ע"כ, וכמו כן כתב הבני יששכר (במאמרי ז' נחמות מאמר ה' נחמה ב' סוף אות ג') לפרש מ"ש הנביא חומתך נגדי תמיד דהנה רוב חומות חומה חומה"ת במקרא הם חסידים ו' משא"כ חומה"ת ירושלים מלא ולרמוז בא כי חומה"ת בגימטריא תמיד"ת להורות נתן שמעולם לא פסקו חומה"ת ירושלים והגויים נדמה להם שמהרסים אבל באמת נגזו מן העין וז"ש לראיה שלא שכחתי כי הנה חומתך י"ך דייקא הם לגדי תמיד משא"כ חומה"ת אחרים במקרא ע"כ ועי"ש, נמצא לפי דבריהם

דביהמ"ק עדיין חי וקיים רק הוא מוצנע מעינינו אבל עומדת תמיד לזכרון לפניו שירחם עלינו ע"כ מתפללין הושענא "דברי המוצנע" הושענא וד"ל.

אום אני חומה.

נלפענ'ד עפ"ד הגמרא ב"ב דף ת. כדדריש רבא הפסוק "אני חומה זו כנסת ישראל ופירש"י וז"ל כולן שוין לענין "חומה" וגודרין עצמן מלטמע בעובדי כוכבים עכ"ל ק"ק וזהו זכות גדולה לישראל שימליץ בעדיהם שעומדת בחזקת יד זקופה כחומה שלא להטמע ח"ו בין העכו"ם ע"כ שאלתינו ובקשתינו שבזכות זה ישיענו הושענא.

ברה כחמה.

אפשר להעמיס כוונה במקצת עפ"מ"ש הבני יששכר (במאמר ב' לחודש ניסן אות ה) על המד"ר שנדרש בפסוק החודש הזה לכם ראש חדשים אמר משה רבש"ע ת' שנה אמרת להשתעבד ועדיין לא שלמו, אל כבר שלמו שנאמר כי הנה הסתו עבר מיד גילו הצדיקים את ראשיהם שהיה מכוסה שנאמר הנצנים נראו בארץ אלו הן שבטו של לוי שהיה צדיקים כולם עכ"ל ופי' הוא דהנה בכל דור ודור יש צדיקים גדולים יכולים לפעול פעולות נוראות אבל הוא כשהדור אינו ראוי לכך כל מדריגת הצדיקים הם באיתכסאי ואינם נודעים בשם ובאפשר הם לפעמים חוטבי עצים ושואבי מים וכיוצא בשאר ענינים וכמ"ש בגמרא שיצאה להם בת קול יש בכם אחד שהוא ראוי שתשרה עליו שכינה וכו' אלא שאין דורו ראוי לכך כיון שהוא בחשכת הגלות בכל דור ודור בימי גלותינו וכן היה במצרים ודאי היה בהם צדיקים גדולים וכמו שאמרז"ל אין לך דור שאין בו כאברהם וכו' ובפרט שבט לוי שהיו צדיקים אבל לא היו נודעים בשם ולא היו ניכרין (כמשפט לאהבי שמך דכ' בהו ודאו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך) דמחמת חשכת הגלות לא היה ניכר מדרגתם וכיון שהגיע תור הגאולה מיד גילו הצדיקים את ראשיהם ונתגלה לעין כל צדקתם וקדושתם ומדרגתם וז"ש עה"פ הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע ובוזה רוצה לדרוש גם בכאן החדש הזה לכם ראש חדשים הראשים הללו של הצדיקים שהוא דבר חדש אצלכם החידוש הוא רק לעם אבל אני ידעתי מאז ומקדם גודל צדקתם וקדושתם עכ"ל והנה השמש לעולם אינה מתבטלת מהמציאות ואף שבליילה אינה נראה כ"ע אעפ"כ הוא נמצאת במציאות רק נעדר מראות העין לפי ששקעה לפי שעה תחת כדור הארץ וכו"כ יש בינינו בכל דור ודור צדיקים גמורים שזכו בכח עבודתם שזיו תוארם מזהיר כזוהר השמש בצהרים ואעפ"כ אינו נראה בימי החשכות האלה שהוא דומה ללילה וכמו שהשמש הוא במציאות גם בלילה, ואעפ"כ אינו מאיר וזהו שאנו מצללין למרי עלמא הושענא. בזכות אלו הצדיקים נסתרים שיש בכל דור ודור שהם ממש "ברה כחמה" ואע"פ שאינו ידוע לנו אבל אתה יודע מי הם וא"כ הושענא בזכותם הושענא.

גולה וסורה, דמתה לתמר.

יראה לפ' עפ"מ"ש בסה"ק עבודת ישראל באבות פרק ה' במתני' עומדים צפופים וכו' וז"ל עיקר השתחויה הוא כריעת המחשבה והלב מפני שיחשוב בגדלות הבורא ית"ש וכמ"ש החכם ר' יחיאל ז"ל וכל קומה לפניך לבד תשתחוה כי לפני מלך ב"ו צריך להשתחוות עם הגוף שיהיה נראה כפוף אבל הבורא ית"ש שהוא בוחן בלות יכולים להתשחות לפניו אף בקומה זקופה רק להשפיל ולהכניע לבבו. וע"ז רומז התנא עומדין צפופים ואעפ"כ משתחוים רוחים. ר"ל שגורווח ונתרחב לבם ונתעלה בעבודת הבורא ובא להם הארה גדולה עכ"ל והנה נראה ברור מתורה"ק שעבודה כזו לא היה באפשרות רק בביהמ"ק מקום התגלות אלהותו ית"ש ומשם ישפע שפע רב לעבוד עבודה תמה כזו. וכן נראה מדברי המתני' שזהו שהיה עומדין צפופים וכו' זהו היה אחד מהעשרה ניסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש וכן מצאתי בסה"ק ייטב לב (בתחילת פרשת לך דף כ"ד ע"ז) בשם הגאון מהר"ז ז"ל בסידור שער חנוכה על מזמור שיר חנוכה וגו' לבאר מ"ש ואין אנו יכולים לעלות ולראות ולהשתחוות לפניך ולכאורה אינו מובן דבשלמא לעלות ולראות א"א יכולים אבל "להשתחוות" למה אין אנו יכולים ושורש דבריו שיש ב' מיני השתחויות א' השתחווה החיצונית להשפיל גופו וזה אפשר בכל מקום. ב' השתחווה פנימית שהוא ענין ביטול רצון והנפש מפני פחד ה' "זה א"א בלתי בביהמ"ק" שהיה שם גילוי שכינה כביכול ג' פעמים בשנה וכו' ושם היה ביטול הנפש ממש כנר לפני אבוקה וזה אין אנו יכולים עכשיו בארץ ארץ העמים עיי"ש באורך. וזה שאנו מתפללין להשי"ת עבור כנס"י שהוא "גולה וסורה" בגלות ארץ העמים וע"כ "דמתה לתמר" כמו התמר הזה עומדת בזקיפת הקומה בלי שום כפיה כשאר האילנות. כן אנחנו בהגלות המד אין אנו יכולים להכניע את ערלת לבבנו לעבוד את השי"ת עבודה ישרה ומקובלת בהשתחויה פנימיות בביטול רצון והנפש מפני פחד ה' רק הלב עומדת (לע) בזקיפה כמו התמר הזה ע"כ יחוש נא במהרה להושיעני ויבנה בית מקדשינו ויעשה למענו אם לא למעננו הושענא.

ונחשבת כצאן טבחה.

הנה כבר ידוע מסה"ק כי עיקר קבלת עול מלכות שמים בקריאת שמע למסור נפשו על קדושת שמו יתברך. ואז אתחשב ליה כאילו אתפטר מעלמא וכדכתיב כי עליך הורגנו כל היום וגו' ומבואר בזוהר הק' פ' במדבר וז"ל אית חובין דלא מתכפרין עד דאיתפטר ב"ג מעלמא הה"ד אם יכופר העון הזה לכם עד תמותו והאי יהיב גרמיה למיתה וכו' כדן קוב"ה מרחם עלי' ומכפר חובי' עיי"ש ש"כ לענין נפילת אפים, וממילא ה"ה לענין קר"ש וכתבו שמפני זה צריך האדם ברה"ב בקר"ש ובשעת תק"ש לקבל עליו מסירת נפש למסור נפשו על קדושת שמו ית' ובזכות עקידתו של יצחק יחשב לו כאילו הקריב את נפשו לשמו ית' והביאו גם דברי המדרש בפ' אמור בכל המוספין כתוב "והקרבתם" וכאן (במוסף ר"ה) כתיב "ועשיתם" אשה הא כיצד אל הקב"ה לישראל בני מעלה אני עליכם כאילו היום נעשיתם לפני כאילו היום בראתי אתכם בריה חדשה (עי' מהו באריכות בסה"ק ב"ב במאמר ב' לחודש תשרי אות כ"ה ובספה"ק ייטב לב פרשת שופטים עה"פ כי תצא

למלחמה על אויבך ועוד בכמה ספה"ק) והנה מה גדלה מאוד בזה מעלת ישראל קדושים שמוסרים נפשם להקב"ה והם מוכנים ע"ז בפועל ממש כמו שהעיד המציאות ע"ז פעמים רבים ואפילו אצל פשוטי עם נחוצי דרגא ומחשבין ומציידין במחשבתם כאילו הם היו ממש הצאן אשר לטבח יובל לרצון לפני מזבח ה' לכפר וזהו תפילתינו הושענא לעם הזה אשר הוא - נחשבת כצאן טבחה - הושענא.

זרויה בין מכעיסיה.

דהנה המקטריגים שרי האו"ה טוענים שלהם מגיע ח"ו כל השפעות הטוב כיון דהן הנה הרוב ואחרי רבים להטות ובשלמא כשהיה שרוים על אדמתם היו קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה אבל כעת בזמן הגלות המר שהם זרויה בין מכעיסיה יהיה ח"ו בטיילים ומבוטלים וע"כ אנו מוסיפין ואומרים - **חבוקה ודבוקה בך** - וא"כ נסתר בזה שפיר טענתם שא"א לנו להתבטל בהם שאין אנו נחשבין למיעוט כ"ע כי אנו דבוקים בהשי"ת ומובן שפיר. כי רוב וקרוב הולכין אחר הקרוב כן כתבו הקדמונים ועי' בגין דוד (פרשת לך אות ט"ז) ויש לפרש זאת עוד בכמה אופנים שונים והמבין יבין. ועיין בנועם אלימלך פרשת במדבר שדבר מענין זה ועפ"ז יתבאר יותר בפירושו של דבוקים בך ועיי"ש.

זרויה בין מכעיסיה.

נלפענ'ד על פי מה דאיתא בגמרא (ב"ב ח' ע"א) והם תכו לרגליך תני רב יוסף אלו ת"ח שמכתתים רגליהם מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה ע"כ ופי' המהרש"א שם וז"ל ר"ל דמן הדין הם פטורים ממסים למאי דתנן כמה יהיה בעיר ויהא כאנשי העיר למסים י"ב חודש. והני רבנן דמכתתין רגליהם מעיר וכו' ואין מעכבין בעיר כ"כ וק"ל עכ"ל, והנה דברי דבה"ק לא הבאתי רק לדמיון בעלמא דלכאורה יש מליצה יקרה עבור כנס"י להנצל מעברת המקטריגים שלא יהיה נכללים תחת עונש העיר ע"י שעלה רוב מעשיה זדונות במעשי האו"ה הדרים בתוכה ובשלמא אם היה נחשבים לתושבי העיר ההוא היו מוכרחים שפיר להטות שכתם לסבול גם קצת עונש מידי דהוה אכל שאר הוצאות העיר שמוטלין על כל יושביה, משא"כ כעת בימי עניינו ומרודינו כאשר כל העמים שלום ושקטים, ואביוני עם ישראל דווקא וסחופים ומדולדלים מעבר לעבר ומפנה לפנה ולא מצאה היונה [זו כנס"י] מנוח לכך רגליה ואין מנוס לנפשינו ע"כ בודאי אנו פטורים מן הדין מלהשתתף בעונשם [ח"ו] כי אין אנו נחשבין כתושבי העיר כלל כי פעם אנו יושבים כאן ופעם אנו יושבים במ"א וזהו בקשתינו הושענא "זרויה בין מכעיסיה" דהיינו שאנו הולכים גולה אחר גולה הושענא.

זרויה בין מכעיסיה.

יש לעורר רחמים בעד כנס"י ביום הזה, עפ"ד הבני יששכר (במאמר יום הכסא לחודש תשרי אות ג') שכתוב לאחמור על המתני' ברה"ה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון ובגמרא תנא וכולם נסקרין

בסקירה אחת עכ"ד ותמ"ה תמ"ה קרא ע"ז וכי זו הוא דבר חדש ברה דוקא הלא כל הנבראים שבכל העולמות אין להם כח הקיים בכל זמן ועידן רק מהשגחתו ושפעתו וחיותו שהוא מחיה אותם בלי ההפסק ובהסיר ח"ו השפע מאיזה בריה תתבטל הבריה הזאת והיה כלא היה א"כ בכל זמן ועידן כל באי עולם נסקרין בסקירה אחת, ומהו החידוש ביום הדין ופירש דהנה הצרפית אמרה לאליהו באת אלי להזכיר את עוני ופיי' רז"ל שאמרה עד שלא באת אלי הייתי נחשבת לצדקנית בערך הרשעים וכשבאת אצלי הנה בערך כרשעה אחשב הנה דעת להבין בזה חסדי השי"ת אשר יחשוב האדם לצדיק בערך הרשעים הגם שאינו צדיק באמת, ככשמעריכין מעשיו נגד הרשע הנה בערכו צדיק הוא לצדיק יחשב והנה בערך רוממות גדלותו ית"ש אין שום נברא יוצא י"ח נגד בוראו וצבא מרום לא זכו בעיניו ומכש"כ האדם הארצי שוכני בתי חומר אבל הוא ית"ש אין דן את האדם אלא כערך הארציים הנוטה אחר תאוות החומריות כי בעפר יסודם ובהעריך איזה איש פרטי אשר כובש תאוותו בצד מה יותר משארי האישיות החומריות הנה לצדיק יחשב ובוזה פירש שם הפסוק שאמר אצ"ה להקב"ה האף תספה צדיק עם רשע חלילה לך מעשות וכו' וזהו שגילו לנו חכ"ל ברוח קדשם תנא וכולם נסקרין בסקירה אחת בכדי להעריך מעשה ישראל נגד האומות בהצטרפות וכן הצדיקים בהצטרפות רשעים הנה יחשבו לצדיקים והשי"ת ביום הדין עכ"ת עיי"ש, וז"פ הושענא - זרויה בין מכניסיה - הושענא, כי ע"כ אנו נחשבין כצדיקים גמורים ע"כ נצפה ונבקש מאת השי"ת שלצדק יצא משפטינו לאורה אמן, ועי' ברש"י פ' וירא עה"פ פן תדבקנו הרעה, ועי' בסה"ק ייטב לב פרשת שמות אות ב' שהביא בחי' הנ"ל בשם האלשי"ך הק' עיי"ש.

דמתה לתמר.

עי' בסה"ק בני יששכר (במאמר חותם מלא) שפירש בכמה אופנים "דמתה לתמר", שישאל הם דומין לתמר כלתו של יהודה עיי"ש דברים נעימים לחיך ע"כ אלך בעקבותיו, ואפרש עפ"י מה שכתוב בספר בנין דוד להר"צ אבדק"ק אוהל יצ"ו עה"פ ויאמר יהודה הוציאוה ותשרף וכו' ותאמר הכר נא וכו' והמטה אינה והקשה הרמב"ן ע"ז דשומרת יבם שזינתה אינה במיתה כלל, וכתב לתרץ דיהודה היה מלך והכלה אשר תזנה עליו איננה נידונה כמשפט שאר האנשים אך כמבזה את המלכות, לכן אמר ותשרף ע"ש והנה החת"ס ז"ל הקשה איך נתן יהודה לתמר המטה הא אין משתמשין בשרביטו של מלך, וכתב לתרץ דידר כבר מגדולתו כמחז"ל ולא היה לו עוד דין מלך ע"ש דבר נחמד, וזש"א הכר נא וכו' "המטה" א"כ אין אתה עוד מלך ולא מגיע לי עונש מיתה עכ"ל, והנה המעיין בסה"ק בני יששכר בכמה מקומות ובתוכם במאמר אות חיים אות ב' שכתב דעפ"י משאחז"ל בספרי דלא"ה לא מהני תשובה רק לישראל וחכמינו הקודמים הטעימו לנו טעם להיות דקי"ל מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול ע"כ ע"פ הדין לא מהני תשובה אבל זה הוא דיקא לאוה"ע דהשי"ת נק' עליהם "מלך" דכתיב מלך אלקים על גוים וכתיב מי לא ייראך מלך הגוים משא"כ בישראל כתיב בנים אתם וכו' והשי"ת לנו "אב" ואב שמחל על כבודו כבודו מחול ע"כ מהני לישראל תשובה והנה

להיות לסימן ואות חיים אשר אנחנו נקראים בנים, הנה קי"ל במלך אין רוכבין על סוסו ואין משתמשין בשרביטו הנה כביכול אלו הד' מינים נקרא שרביטו כיון שאין שר שולט עליהם (עי' במאמר צלא דמהימנותא אות כ' עיי"ש) והאין אנחנו רשאים להשתמש בשרביטו ע"כ צ"ל משום דאנחנו בנים והשי"ת לנו אב, וכיון שכן סימנא מלתא שנתקבלה תשובתנו כי אב שמחל על כבוד כבודו מחול, וכמו כן כתב על מצות סוכה (עי' במאמר צלא דמהימנותא אות כ"ז) שהאריך בזה ג"כ שהוא סימנא שאנחנו בנים למקום כי מצות סוכה הוא זכר לעניי הכבוד והנה כתיב ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלקים וכתיב הנה אנכי בא אליך בעב הענן ועוד פסוקים אחרים הנה הענן הוא כביכול כענין במלך ב"ו הרוכב על סוס והאין היו ישראל רשאים להשתמש בעניי הכבוד אלא ע"כ שהם נקראים בנים והשי"ת נקרא עליהם "אב" וכיון שהם בנים מהני להם תשובה ע"כ אחר יוה"כ צוה השי"ת לעשות זכר לעניי הכבוד בכדי שיאמינו ישראל בכפרתן שנתפכר להם ע"י התשובה ויוה"כ ע"כ עיי"ש, והנה אחר הימים הללו יוה"כ וסוכות שעשינו תשובה מירא"ה ומאבה"ה ואם ח"ו יש קטרוג עלנו שלא יתקבל ח"ו התשובה בטענת מלך שמחל על כבוד אין כבודו מחול ע"ז יש לנו להשיב מענה לפיהם שהקב"ה אינו נקרא מלך רק על האו"ה משא"כ לישראל הוא נקרא "אב" ושני העדות ע"ז הוא "הד' מינים והסוכה" כנ"ל וז"ש "דמתה לתמר" שכמו שתמר היתה לה הוכחה שיהודה אינה מלך וע"כ אינה מגיע לה עונש כ"כ יש לנו הוכחה שהקב"ה אינו נקרא עלינו מלך וע"כ שפיר צריך לקבל תשובתנו כי אב שמחל על כבודו כבודו מחול וע"כ הושענא.

קהלות יעקב.

יש לומר עפ"י מ"ש בתפ"מ פרק נ"ה אות ?? עה"פ פדה בשלום נפשי וכו' עפ"י מ"ש שפירשו במס' ברכות מקרא הנ"ל שאין הקב"ה מואס בתפלתן של רבים וכן מקרא הנה אל כביר לא ימאס עיי"ש והנה תיבת בשלום הוא שפת יתר והיה די באמרו פדה נפשי מקרב לי וכו' אך הענין הוא כי כתבו המחברים דאם יש אחדות בישראל אז כ"א מתפלל בעדו ובעד כל הקהל ורוצה בטיבות כאו"א כמו שרוצה בטובת עצמו א"כ הוי תפלת רבים משא"כ בשאין אחדות בניהם ושיש ישמח ברעות חבירו ח"ו ואינו חפץ רק בטובת עצמו וכ"א מהמתפללים כוונתם רק בעד עצמו ולא בעד חביריו א"כ כל תפילה ותפילה לא הוי רק תפילת יחיד דהא כל התפילות אינם מסכימים לדבר אחד והיין פדה בשלום ר"ל ע"י שלום יפדה נפשי כי ברבים וכו' ואין הקב"ה מואס בתפלת של רבים ואם לא היה שלום לא מקרי תפלת הרבים אבל ע"י השלום מקרי תפלת הרבים עכ"ל עיי"ש והנה בחג הזה עושין רמז לאחדות כמו שכ' במד"פ אמור יבואו אלו ויאגדו עם אלו עיי"ש א"כ זהו איפוא שאנו מתפללין הושענא "קהלת יעקב" שאנו באחדות וא"כ שפיר נחשב כתפלת רבים וע"כ הושענא.

דלותי ולי יהושע.

עפ"י מ"ש שפירש המהרש"א בקשת דהע"ה (ביצה דף לב) מהר יקדמונו רחמיך כי דלוננו מאוד לפי שתלה

הכתוב רחמי שמים עלינו ברחמים שלנו על העניים ליתן צדקה ע"כ התפלל דהע"ה מהר יקדמונו רחמיך מרחמים שלנו על עניים כי דלוננו מאוד מליטן צדקה עד שתרחם עלינו מקודם לתת לנו שנוכח לרחם עליהם עכ"ל, וזהו שאנו מתפללין להשי"ת שימחר לרחם עלינו להושיענו ולא ימתין על הרחמנות שלנו כי "דלותי" וע"כ "ולי יהושע" שתרחרם עלינו מקודם לתת לנו כדי שנוכח לרחם עליהם כדברי המהרש"א הושענא.

זעקיך תושיע.

נראה לפרש עפ"י מ"ש התוס' במס' ראש השנה דף יז: בהג"ה החילוק שבין מדת "רחום" ובין מדת "חנון" וז"ל שם אבל חנון הוא שחונן בעת הדחק לגאול הצועק כד' (ישע"ל) חנון יחנך לקול זעקיך ומדה זו כביכול שבעל כח יש לו לחון על הצועק אף שלא כדין כדכתיב (שמות כב) והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני כלומר אע"פ שבדין בא העבוס לידך כי הלויית עליו מעותיך אעפ"כ תשיבנו לו כ"א יצעק אלי המדה הוא כך שאשמע צעקתו לפי שחונן אני ואיני יכול לראות בעניו עכ"ל, ושמעתי מספרים מכבוד הרה"ק מהרי"מ זי"ע אבדק"ק גאסטינין שפ"א אחר ר"ה הכריז בקו"ר לפני כל קהל חסידיו בזה"ל "עס איז א מצוה אז יעדער יוד זאל וויסען דעם תוס' אז דער אייבעשטער קען נישט צו קעקען וויא א יוד שרייט קען ער אפילו שרייען אומגעדעכט אזוי ווי ביי א משכון נעמט ער זיך פאר עהם אן" עכ"ל וזהו שאנו מתפללין "זעקיך" דהיינו אנחנו עמו וצאן מרעיתו לו יהיה אפילו שאין לנו שום זכות כל עיקר עכ"ז ע"י מדת "חנון" של הקב"ה הוא מן הדין שיאזין זעקתנו ויושיענו במהרה עם לא למענינו יעשה למען כבוד תורתו שכתוב בה והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני הושענא.

שיחים לקוממה.

עפ"י מ"ש בסה"ק אור המאיר ע"ד הגמרא וכשאתה מתפלל אל תעשה תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום לתקן מה שנוגע בעולם כי שנוסר למטה מסתמא יש חסרון כנגדו למעלה וצריך להתפלל להשלים האורות העליונים "קומת" השכינה שתהיה במילואה וטוב' וממילא יושפע שפע רב למטה עכ"ל, וכעין זה כתב בסה"ק ישמח משה (פרשת תולדות דף נ"ז דה"א) לפרש הפסוק קוה קויתי ה' ויט אלי וישמע שועתי עפ"י מאמרו המתפלל צריך שיכוון לבו לשמים ר"ל לדבר הנוגע לכבוד שמים ולא להנוגע לטובת עצמו כלל והבן, וה"פ דקרא קוה קויתי ה' ר"ל כוונתי לא היה רק בדבר הנוגע לה' לבדו ולא חשבתי הנאת עצמו כלל ועי"ז ויט אלי וישמע שועתי היינו מה שנוגע לי לעצמי והבן עכ"ל, וזהו כוונת הפייטן לבקש מהשי"ת "שיחים" דהוא מלשון תפלה "לקוממה" שיהיה כוונתנו רק לקומת כבוד שמים ועי"ז הישועה יבוא ממילא, הושענא.

י"פ באופן המוסר והתוכחה על דוע מצב התקופה האחרונה הלזה שהעברה ללהב יוצאת ומתרבת האש החרב המתלקחת של מחלוקת רח"ל עד שבוקעת ועולה לרקיע או לנו אשמנו מכל עם בושנו מכל דור ובפרט שהם המתפתח ביותר אצל בחורי בני שמעיים מצחם נגד זקני בני עמנו ת"ח ורבנים זקנים מופלגים בתו"ש מדור הישן ואשר אמרו ללשונו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו ופושט צורה ולבוש צורה של קנאות באומרים שהם ראו על נכון לקם קנאותו ית' ובלי דעת תורה המסכמת עמהם הם עושים כמה מעשים גרועים בדברים הקשים כגידים שאין כדאי להאריך מהם ומכל המונס היוצא מכ"ז הוא מחלוקת עצומות ונוראות וכמה לאוין דאורייתות הנגדרים אחריהם כמו לה"ר רכילות הלבנת פנים וכו' וכו' וכפי המבואר כמעט בכל הסה"ק שזה הבחנה עצומה להמעשה הקודמת לה שלא היה נעשית לשם שמים ואין מקומה בגדרי הקדושה כ"ע כ"א היה כוונתם לש"ש לא היה נצמח כ"ז, וראיה ממתני' דאבות מצוה גוררת מצוה עכ"ד, והנה בסה"ק באר משה פירש בשם אביו דדגן פי' הוא עפ"י רמז לבחור ישראל ע"ד דדגן בחורים וזהו בקשתינו הושענא להצילה מדלקת הוא תבערת אש המחלוקת שלא יתלהב ויבער להם ח"ו והנה איתא בגמרא מחלוקה אחד דוחה מאה פרנסות, וז"ש אם השי"ת יציל אותנו ממחלוקת אז ממילא יציל הו"ן ממארה, וז"ש הושענא דג'ן מדלק'ת [ואז] הושענא הו"ן ממארה הושענא. ובפשוט מובן מאליו שזה קאי על גשמיות שלא יתבער וישרף הדגון.

ונמשל כבהמות נדמה.

יבואר עפ"מ"ש הגמרא (ב"ב דף ח' ע"א) במעשה דרבי פתח אוצרות בשנה בצורות אמר יכנסו בעלי מקרא בעלי וכו' אבל עמי הארץ אל יכנסו דחק רבי יונתן בן עמרם ונכנס אמר לו רבי! פרנסני אמר לו בני קרי תוכו אמר לו לאו א"כ במה אפרנסך א"ל פרנסני ככלב וכעורב פרנסיה וכתב התוס' שם והיינו דכתיב נותן לבהמה לחמה לבני עורב וכו' בהמה בגימ' כלב עכ"ל, וסיים הגמרא שם בטר דנפיק יתיב רבי וקא מצער ואמר אוי לי שנתתי פתי לע"ה ע"ש והקשה המהרש"א בחידושי אגדות דהא אפילו עניי גויים מפרנסים עם עניי ישראל ותי"ך שם באריכות ובסוף כתב וז"ל שוב ראיתי בב"י י"ד סימן רנ"ב בשם הריטב"א אהך עובדא שהיה מצער על שנתן פתו לע"ה מסתברא בכה"ג שהיו שני בצורות ומה שהיה אוכל ע"ה יחסר לת"ח אבל בלא"ה וכו' עכ"ל ועיי"ש, נמצא דאצל הקב"ה אינו שייך כל זה דהוא זן ומפרנס מקרני ראמים עד ביצי קינים ולא קצרה ידו מלזון את כל העולם ע"כ מבקשין ממנו שאפילו ח"ו אינו אנו ראויין לפרנסה בריוח אעפ"י פרנס אותנו ולמה נגרע מבהמות שהוא מפרנסן אנו עאכ"ו וז"ש הושענא ונמשל כבהמות נדמה הושענא.

בבית שועי.

נלפענ"ד לפרש עפ"מ דאיתא בגמרא מסכת ברכות כל הקובע מקום לתפלתו אלוקי אברהם

בעזרו וכו' וכשמת אומרים עליו אי חסיד אי עניו ופי' הצ"ח שם כי כשהאדם מתפלל במקום המקום קונה השראת קדושה ומועיל להתקבל תפילתו שמתפלל שם וקובע מקום לתפלתו באומרו כי איננו ראוי שתתקבל תפלתו זולת ע"י קדושת המקום זהו מורה על ענוותו ולכן אומרים עליו אי עניו עיי"ש וזהו שאנו מצללין הושענא בזכות שקבענו בעית תפלה בבית שועי הושענא.

דרשתיך בו להושיעי.

צריך ביאור קצת מ"ש הפייטן "בו" ונלפענ"ד עפ"מ ששמעתי מזקן אחד מופלג בחסידות, מדור הישן שפעם אחת הסתופף בצלא יאה דהרבי רבי שלום אליעזר בן הרה"ק רשכ"ה מרן מצאנץ זי"ע והיה אז אחד מימי נוראים וכשהגיע לתפלת "המצא לנו בבקשתינו" הלך אצל ארון ברית ה' והרכין ראשו בתוכו וצעק בתפלה בקול רעש גדול "רבש"ע מיר בעטין דין "המצא לנו בבקשתינו" אז די זאלסט זיך געפונען אין אונזערע תפילות ווען איז מתפלל אויף זיינע צרות זאל עד אויך געדענקען מתפלל צי זיין אויף גלות השכינה אין כבוד שמים" ע"כ שמעתי ודפח"ח וזהו אפשר להעמיד ככוונת הפייטן דרשתיך בו דהיינו כשאני מתפלל "להושיעי" אז גם בעת ההוא דרשתיך "בו" היינו באמצע תפילתי כוונתי גם עליך ע"כ הושענא.

זכור ורחם מושיעי.

יש לדייק מה שאמר "זכור" ולא פירש מה לזכור, ואם כוונתו שהקב"ה יזכור לרחם עלינו הו"ל "זכור לרחם" והנראה בעד"ה עפ"י הדברי יחזקאל ב' אחרי עה"פ והתודה עליו את כל עוונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם, והקשה ע"ז ראשית מאי לכל חטאתם הו"ל ואת כל חטאתם, ועו"ך דהפסוק שינה מסדר הוידי שהובא בגמרא (יומא דף ל"ו) שהוא חטא עון פשע, ותי"ך עפ"מ ששמע מאביו הגאון"ק זלה"ה דלכאורה קשה מאין בא להאדם שיחטא הלא נפשו חצונה מתחת כסא הכבוד כמאמר הזה"ק נפש כי תחטא בשגגה דתוה"ק מתמה א"ע נפש כי תחטא? מאין בא להנפש ליחטא? אך התי"ך הוא "בשגגה" בשביל העבירה בשוגג תחילה ולא עשה תשובה עליה והשווג נמשך מזיד, וסיפר מהרה"ק מוהר"ד אלימלך זלה"ה בעל הסה"ק נועם אלימלך שעשה תשובה עד עבירה ראשונה עיי"ש, ובזה פירש בקשת דהע"ה (תהלים כ"ה) חטאת נעורי אל תזכור כחסדך זכור לי אתה למען טובך ה' דהנה החטאים ופשעים של ימי הילדות נעשו בלא דעת לכן אמר "חטאת נעורי ופשעי אל תזכור" לי כלל כי עשיתם מחמת חסרון דעת אך "כחסדך" כי חפץ חסד אתה "זכור לי אתה" תזכור החטאת נעורים שלי "למען טובך ה'" כדי שתעשה לי טובה דזה שתזכור אותם כי עבירה גוררת עבירה וע"כ תקל מעלי העונש של העבירות שעשיתי אח"כ כי הכל נמשכו מהחטאת נעורים וז"ש והתודה וכו' ואת כל פשעיהם הוא בשביל לכל חטאתם שנכשלו בשוגג ועבירה גוררת עבירה לכן לא יכל להמלט מלחטוא אח"כ במזיד ע"כ צריך השי" שיקבל עליהם העונש שלא יענישם כמו מזיד ח"ו עכ"ד

ובזה אפשר לפרש דברי הפייטן בהפזמון דערב יוה"כ שבקש "קרב ושמע רנתי, לזעקתי תפתח שער, לזכות חטאתי כמו בן שנה נער, ותחסום לשון משטיני ואת פיהו לא יפער", וכו' והנה יש לי לדאוג ע"ז מה שביקש לזכות את "חטאתי" דלמה ביקש רק על "החטאת" דשהוא "שוגג, ולא ביקש כלום על "עוונות ופשעים" שהם מזיד ובאופן פשוט נפל בדעתי לתרץ דהנה בימים האלה רוב ישראל עושין תשובה "מיראה" ואז הזדונות נעשו כשגגות נמצא דעל הזדונות אין כאן שום בית מיחוש כ"ע דהא עשה תשובה עליהם משא"כ על "החטאת" צריך לבקש מהשי"ת שיזכה אותו גם בזה ולפי"ז עדיין יוקשה לנו באיזהו עזות מצח נרים פנינו לבקש סליחה על החטאים בלי שום טענה ומענה, ועו"ך ביותר דהלא הוא גמרא ערוכה ומפורשת בב"ק דכל האומר הקב"ה ותן יותרו חייו, וא"כ האיך נעייז פנינו ונקשה ערפינו לומר לפניו שיוותר על החטאים משא"כ לפי התחלת מאמרינו שקשה מאוד להמלט מעבירות ע"י, שטבענו בין מצולה במצולות חטאת ימי הנעורים עד שסימא את עינינו שעבירה גוררת עבירה וזהו מליצה יקרה מאוד עבור כנסי' זול" [לזכות] שיזכה אותנו בדין ועכ"פ שיקל מעלינו העונשים החמורים וא"ת למא יעשה זאת ובאיזהו טענה ע"ז הוסיף ואמר) "את חטאתי" ויהיה פירושו של א"ת כמו ע"ם דהיינו עם החטאת נעורים שעשינו כשהיה כמו בן שנה נער עם זה יתרץ אותנו [נגד המשטינים] שהכל בא מזה וע"כ אינו מגיע לנו עונשים חמורים כ"כ וזה שאנו מבקשים "זכור" שזהו בקשה להקב"ה שיזכור מאין נצמח העבירות הללו ועי"ז ידע השי"ת שאין האשם עלינו במילואו וע"כ ירחם מושיעי הושענא.

מהר אלהי ישעי, נצח להושיעי.

נראה עפ"מ"ש במדרש ישראל נושע בה' תשועת עולמים לשעבר הייתם נושעים ע"י ב"ד לכן לא היה גאולה עולמית וכו' אבל לעתיד לבא תהיה תשועת על ידי זהו ישראל נושע בה' [ואז יהיה] תשועת עולמים ועפ"י כתב בספר כתנות אור למהרמ"ש לפרש אלה מסעי בני ישראל ר"ל מסעות הגלויות לכן נרמז ברת"א אמב"א א"דום מ"י ב"ל י"ן הוא מכח אשר יצאו וכו' ביד משה ואהרן דייקא (והביאו הייטב לב בתחילת פרשת מסעי) וזהו שאנו מבקשים מהר אלהי ישעי שהקב"ה בכבודו ובעצמו ימהר להושיעני ואז יהיה נצח להושיעי הישועה יהיה נצחיות הושענא.

כלה מרשיעי, לבל עוד תרשיעי.

אפשר לפרש עפ"ד הבעש"ט זלה"ה שפירש בטוב את דברי הגמרא בשבת דקאמר שוחט משום מאי מחייב ותי"ך חד מ"ד משום צובע וכו' התוס' "אשוחט דעלמא קאי" עכ"ל, והק' מה בעי התוס' בזה ובפרט שאין דרכו להיות סתם פרשן כמו רש"י ועוד שלא חידש כאן מאומה, ופירש הבעש"ט זלה"ה ע"ז דכוונת דברי התוס' היא על היצ"ד שהוא שוחט דעלמא וגורם מיתה לבנ"א ע"י שנופלים ל"ע ברשתו אשר טמן לנגדם ואי' בגמ' דלעתידי דין הקב"ה את היצ"ד על כל מה שעשה, וע"ז הקשה כאן הגמ' "שוחט" [דהיינו היצ"ד] "משום מאי מחייב" הלא אדרבה קיים גזירת הקב"ה בזה שבראו להטעות בנ"א

בכדי שבאם בנ"י יתגברו עליו יתגדל ויתקדש שמי' רבבה וזה יהיה לריח ניחוח לה' ועוד שעי'ז יגדל שכר ישראל עד למאד ועי'ז בא הגמרא לתרץ שהוא חייב משום צובע דכוונת השי"ת היה רק שהוא ילך לבנ"א ויפתה אותם לעשות עבירות דהיינו אע"פ שהאדם ידע שהוא אע"פ יפתה אותו שאל יחיש לגזרת הבורא [ח"ו] ובשביל הנאה מוטעת העוברת יעבור על רצונו ית"ש ואם היה עושה כן שפיר היה מקיים כראוי לו מצות מ"ה ולא היה מגיע לו שום טענה ועונש אבל בעוה"ר אינו עומד בדיבורו והחליף את משכורתו ע"י שהוסיף מ דעתו לילך לבנ"א ולפתותם לעבירות ולא די לו בזה שמפתותם לעבירות רק לוקח את העבירה "וצובע" אותה שיהיה נראה כמצוה דהיינו שמתחיל להראות לו טעמים ואמתלאות להיתירא ואדם ביקר ולא יבין וכו' לא יוכל להעמיד בדעתו החלושה נגדו אפילו רק במקצת איתערותא דלתתא ועי'כ יפול הנופל ברשתו ח"ו ועי'כ /שפיר חייב היצ"ד ולעתיד ב"ב ידונו הקב"ה כדאי' בגמ' ה"ל עד כאן דברי פה קדוש ודפח"ח ועפי"ז נפל בדעתי לפרש הכ' "מצדיק רשע מרשיע צדיק תועבת ה' גם שניהם" דמציון דרשת הגמרא בב"ק דדרשו "גם שניהם" לרבות שונוייהם וז"ש מצדיק רשע זהו היצ"ד שעושה מן העבירה שאם יעבור עליה יהיה נקרא רשע הוא עושה ממנו מצוה ומפתיהו שבאם יעשה זאת יהיה נקרא צדיק אבל באמת הוא "מרשיע צדיק" עי"ז. עי"ז מסיים הפסוק "תועבת ה' גם שניהם" דהיינו תועבת ה' הוא על משינה מלעשות עבירה למצוה וזהו באמת תועבת ה' וזהו תפלתו שאנו מבקשים מהשי"ת כלה מרשיעי דהיינו שיכלה מהרה זממת היצ"ד לבל "עוד" תרשיעי דהיינו שלא ירשיע "עוד" יותר מדאי דהיינו יותר ממה שצוהו השי"ת ואז נצפה שבדאי נזכה לעשות תשובה שלימה ויהיה ביכלתנו לעמוד נגדו ולהלחם עמו עכ"פ קצת בבחינת פתחו לי פתח כחודו של מחס הושענא.

שא נא עון רשעי.

דהנה המפרשים הקשו עה"פ בפרשת בא דבר נא באזני העם וישאלו ופירש"י ז"ל אין "נא" אלא לשון בקשה בבקשה ממך והזרים על כך שלא יאמר אותו צדיק אברהם וכו' דלמה היה צריך הקב"ה לבקש כ"כ משרע"ה שיזהרם על כך והלא היה די באמירה בעלמא וכי לא היה רוצה שיתעשרו ישראל, והתירוץ לזה הוא דיש שני מיני אופנים שונים שהיצ"ד מנסה את האדם עי"ה הא' הוא נסיון העושר והב' הוא נסיון העוני ועל עשירות נאמר בתורה וכסף וזהב ירבה לך ורם לבבך ושכחת את ה' א"ו וכו' ו על עניות נאמר בגמרא עניות מעבירות האדם על דעת קונו, והנה גלוי וידוע שהנסיון העושר הוא קשה ביותר מנסיון העוני עי"כ הוצרך הקב"ה לבקשם שיתרצו ליקח מביזת מצרים והעמיסו זאת ככוונת חכמ"ל כדי שלא יאמרו אותו צדיק אברהם שאברהם אע"ה עמד בשני הנסיונות גם כאשר עזב את בית אביו בעוני ובחוסר כל גם היה לו עשירות גדולה אח"כ כנאמר ואברהם כבד מאד במקנה בכסף וזהב וא"כ אין העשירות שום נסיון אצלו עי"כ בא יבא בטענתו למה לא קבלו ישראל את הרכוש לפיכך היה צורך לבקש מהם שיקחו מביזת מצרים לאחר מכן היה עי"ז לימוד זכות על בני ישראל כש"ה וכסף וזהב הרביתי להם וזה עשו

לבעל ולכן כאשר ביקש משה בעת חטא העגל אמר "ואם אין" אם אין אתה רוצה לסלוח על חטא זה מחני "נא" מספרך הרי צריך אתה למחות מן התורה את תיבת "נא" מהפסוק דבר נא באזני העם שהוא לשון בקשה כלומר שאתה בעצמך בקשת מהם שיקחו את הזהב והנה בפסוק נאמר וביום פקדי ופקדתי ופרש"י ז"ל במקומו שאין לך פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל עיי"ש נמצא דגם עכשיו אנו סובלים עדיין בשביל אותו החטא וזהו שאנו מתפללים שהקב"ה ישא עון רשענו בשביל אותו "נא" שבפסוק דבר "נא" באזני העם שא "נא" עון רשעי הושענא.

רומם קרן ישעי.

יראה לענ"ד להעמס כוונה בחרוז הזה עפי"מ ש בישמח משה (פרשת האזינו על הפסוק בנים לא אמון בס) לפרש הפסוק וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק דהנה קצת בעיקבתא דמשיחא אימה חשכה גדולה נפלה עלינו עד מאוד בראותנו שדגל הרשעים מתגבר מאוד והם רוצים עוד להתנשאות ולתעלס להיות עוד רם על כל רמים או לעינים שכן ראוות אבל בזאת נחזק בטחונונו שבמהרה יגיע סוף וקץ לכל צרותינו תחלה וראש לפדיון נפשינו בביאת משיח צדקינו ואז יתקיים וכל המינים כרגע יאבדו וכל אויבך מהרה יכרתו וכו' והנה אותיות הקרנות של תיבת "רשעים" הוא ר"ם וקרן שני האותיות של תיבת "צדיק" הוא ק"ץ וז"ש וכל קרני רשעים אגדע דהיינו שכח הרשעים יספיל עד שאל תחתית ואז תרוממנה קרנות צדיק יבוא עץ הקץ במהרה בימינו עכ"ד (בשנינו לשון, רק בעצם המכוון) וזה שאנו מתפללים שהקב"ה ירחם עלינו שירום במהרה אותה הקרן שע"ז יבוא לנו הישועה בשמחה ובחדוה ובאנפין נהירין בקרוב בימינו אמן.

רומם קרן ישעי.

עוד יש לומר - בהקדם לפרש תפלת א"מ הרם קרן ישראל עמך, עפי"מ שפי' הגוה"ק מהר"ש מאסטרופליע צוק"ל המדרש פליאה שאלה אסתר, מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה והשיבו לה מן השמים מפני שנעשו ישראל מ"ך ור"ש מיד פתחה אסתר ואמרה אל"י אל"י למה עזבתנו ע"כ כי להיות דבכל מלאך יש אותיות משמות הקודש אשר משם נמשך חיותו מחיי כל החיים ב"ה וכשנסתלק ח"ו ממנו אותיות השמות נשאר בלי תנועה וחיות והנה מיכאל הוא הממליץ טוב בעדינו בכל זמן ועידן בכח אותיות השם אשר בו היינו אותיות אלו ואם ח"ו גורמים העוונות ואינם פועלים בו אותיות אל"י, נשאר מ"ך וכן עם הקדש ישראל דומים למלאכי השרת חיותם והתגברותם ע"י אותיות השמות המאירים בהם היינו ג"כ אותיות אל"י וח"ו כשגורמים העוונות אינם פועלים בהם אותיות אל"י ונשארים ר"ש וזהו שהשיבו לאסתר מפני שנעשו ישראל מ"ך ור"ש" שנחסרו אותיות אל"י ממכ"א אפטרופסא דישראל ונשאר מ"ך וכן מישראל ונשאר ר"ש וזהו שפתחה ואמר אל"י אל"י למה עזבתנו ועי' תפלתה חזרו אותיות אל"י לישראל ולמיכאל עכ"ד וזהו שאנו מתפללין רומם קרן ישעי דהיינו שהקב"ה ירומם

הקרן של תיבת ישראל שהוא תיבת אל"י ועי"ז יהיה לנו ישועה גדולה הושענא.

רומם קרן ישעי.

עי"ל - עפי"ד הפסיקתא הביאו הבעלי תוס' כמעט בסוף פ' וירא "אמר לו לאברהם ראה בניך העומדים אחריך כשהיו מסובכין ונאחזין בעבירות מה יהיו עושין בקרנות יהיו תוקעין אותן לפני ואני אזכור להם עקידת יצחק ואזכה אותן בדין ומה עסקו של שופר מכנים בזו ומוציא בזו כך בניך אפילו יש להם כמה קטרוגין אני אכניס אותם בזו ולא אשמע להם ולכן אמר משה לישראל השופר סניגוריא הוא לכם תקעו שופר ברה"י כדי שיזכור לכם הקב"ה עקידת יצחק ותזכר בדין עכ"ד, וזהו טעם מנהגינו לתקוע בשופר גם ביום הזה כיון שהוא גמור החתימה וזהו שאמר רומם "קרן" דהיינו שהקב"ה ירומם לגד ענין מצות שופר שהוא בקרן ועי"ז יזכור עקידת יצחק ועי"ז יהיה "ישעי" הושענא.

אל למושעות.

יש לפרשה עפ"י הידוע אשר הי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן מכוונים לעורר ולפתוח הי"ג מדות של רחמים וזה כנגד זה והרה"ק בעל בני יששכר כתב מזה כ"פ וכו' גם בשם הרב הח' הקדוש מהר"ב זצלה"ה אשר משה רבינו ביקש אל"י נא רפא נא לה השיבו השי"ת שילמדו ק"ו ואביה ירוק וכו' ועי"ז יעורר מדת אל"י וכבר ידעת שם אל"י הוא המדה הראשונה מן הי"ג מדות והוא מ"ש חסד אל"י כל היום כי הוא חסד עליו בל ימוט ועי"ה ק"ו שהוא המדה הראשונה שהתורה נדרשת בהן מעוררים אל"י חסד עליון והנה בימי התשובה הן המה ימי הדין לשפוט תבל בצדק הנה ישראל עם קרובו מסדרים טענותיהם והנה בגבהי מרומים בעת המשפט הנה יש מיימינים ומשמאילים ונתבקר פנקסיהם של ישראל הנה קודם מסירת הפתקים והפסקים לבעלי וכו' ציוונו היוצר כל הוא אלוקינו הוא אבינו המרחם על בניו זרע עבדיו אי"ו הנה ציוונו להקריב בחג הק' הזה ע' פרים בשביל ע' אומות ליתן להם כח הקיום והנה עי"ז אנחנו בניו ית"ש לנו בו לטעון ק"ו הנותן לדרוש באמרנו רבש"ע אם לעוברי רצונך אתה חס עליהם וציות לנו להקריב קרנות עבורם בכדי ליתן להם כח הקיום ק"ו לבניך עושי רצונך ילידי שעשועיך עאכ"ו שתרחם עליהם אפילו ח"ו אינם ראויים לכך הנה עי"ה הק"ו הזה ג"כ מעוררים מדת אל"י (ועי' מזה בב"י מאמר חותם מלא אות ד') וז"ש הושענא, אל"י בזכות הק"ו הנ"ל שהוא מעורר מדת אל"י שזה יהיה לנו "למושעות" כיון שזהו מדת החסד הושענא. ובזה יתבאר גם החרוז "האל המושיע" שזהו בהקפה ד' שהוא נגד משרע"ה שעורר מדת אל"י.

להבין שמועות.

י"ל עפי"מ שכתבו בספרי קודש תלמידי הבעש"ט ובפרט בספרי קודש של התולדות על מאמר בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב וכו' דהנה תמוה מאוד מפני מה הכרוז יוצא כשאין שום שומע אולם התירוץ

לזה הדהתעוררות תשובה הבאה לאדם בכל יום הוא מאותו הכרוז כי דיבורו של הקב"ה אחור לא ישוב ריקם אולם מי שזוכה להבין את הבת קול הזה אינו מן הראוי שימתין עד שיפג טעמו וריחו ויהיה להבל וריק רק תיכף ומיד כעוד עמוד האש הולך לפניו להתאזר בעוז חלציו כדי שיעלה ויבוא ויגיע להר' מקור הקדושה וכ"כ הרנב"ז ע"ה פ"ה מה תעירו ומה תעוררו את האהבה עד שתחפץ ופי' כשמגיע לאדם איזהו התעוררות של יראה ואהבה להבורא ב"ה אז תיכף ומיד יראה לעשות לה כלי היינו שיעשה תיכף איזהו מצוה דהיינו שיתן צדקה או ישב תיכף ללמוד וכדומה כי ידוע שהתעוררות הבאה אל האדם בפתע פתאום הוא אור הנשפע עליו מלמעלה ונקרא בחי' נשמה אזי צריך האדם להבישה בגוף כדי שיהיה לה חיזוק וביסוס שלא יהיה מוטא ח"ו כידוע למביני מדע וז"פ הפ' מה תעירו וכו' עד שתחפץ כי חפץ הוא מלשון כלי דהיינו ההתעוררות ההוא שבא להאדם צריך תיכף ומיד לעשות כל וזהו עד שתחפץ עכ"ל אבל האמת יורה דרכו דלאו כל אדם זוכה להבין את השמועה הזאת וע"כ כשבאה אצלו זה ההתעוררות מדמה בנפשו ומצייר במחשבתו שזהו מין מרה שחורה וכדומה וע"כ מתחיל באיזהו מין שחוק וכדומה להפק ממנו הדאבון נפש הלזה וע"כ בסה"ק דברי חיים פ' שופטים שהעיר אפו וחמתו על אלו

האנשים ועיי"ש והעצה היעוצה ע"ז כתב בסה"ק דגל מחנה אפרים פ' ראה דמי שרוצה לשמוע בפלס רגליו ולבקש דרך ה' ויהיה עומד ומצפה מתי יהיה לו התעוררות דבר ה' אז בודאי ישמע הבת קול שהם הרהורי תשובה כנ"ל ומרמ"ז זאת בפ' שמוע ושמעת' שמוע הוא לשון המתנה היינו שתהיה ממתין ומצפה לשמוע דבר ה' אז בודאי ושמעת הרהורי תשובה הבאים לאדם בכ"י אתערותא דבת קול וסיים בדברי קדשו והמשכיל יבין וזהו תפילתו שה' יתן דעת ותבונה להבין ולהשכיל לשמוע דברי הבת קול ועי"ז בודאי נעשה תשובה בשלימות בב"א הושענא.

מפיך נשמעות.

פשטן של דברים אלו צריכים ביאור ע"כ אפשר לפרשן עפי"מ שכתב הרבי ר' העשיל מקראקא זצ"ל וכ"כ לאמור בסה"ק ישמח משה כ"פ על המדרש כל מה שישאל אורכלים בעוה"ז אינם אורכלים אלא בשביל שכן האמונה שזהו תמוה מפני מה דוקא בעבור זאת ותיצרו דהנה באמת קשה אמאי שכן מצוה בהאי עלמא ליכא הא כתיב ביומו תתן שכרו וצריך לומר דהא קיימ"ל דאם שכן את הפועל ע"י שליח אינו עובר בבל תלין כדאי' בב"מ והנה התורה צוה לנו משה רע"ה והיה שילוחא דרחמנא משו"ה

שלש שעות.

שאלתי לכמה ת"ח לבאר פשוטן של אלה הדברים ולא היה שום מענה בפייהם ויש לומר לפרשה באופן פשוט, עפי"ד הגמרא בעבודה זרה (דף ג ע"ב) אמר ר"י אמר רב שתיים עשרה שעות הוי היום שלש הראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה שניות יושב ודן את כל העולם כולו כיון שרואה שנתחייב עולם כליה עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים וז"ש הושענא באלו שלש שעות שהקב"ה יושב ודן את כל העולם שזוכה לצאת בדימוס בלי שום פגע רע (ה"ו) הושענא. ובזה יתבאר גם תפילתנו אב הרחמן וכו' ויציל נפשותינו מן השעות הרעות היינו בשעה שהקב"ה יושב על כסא הדין ודן את כל העולם כולו והבין. ועי' בספר שפתי צדיקים בליקוטים שבסופו שכ"ג פירושים עיי"ש.

המשך מאמר
מפיך נשמעות
מעמוד י'

תרומם אלו ישראל דכתיב ומי כעמך וכו' וחסד לאומים חטאת כל צדקה וחסד שאו"ה עושין חטא הוא להם שאינם עושין אלא להתגדל בו כמ"ש די להוון מתקרבין ניווחיהן וכו' והקשה הגמרא ודעביד הכי לאו צדקה גמורה הוא והתניא האומר סלע זה לצדקה בשביל שיחיה בני וכו' הר"ז צדיק גמור וחי' הגמרא לא קשיא כאן בישראל כאן בעכו"ם ופירש"י ז"ל ישראל דעתן לשמים בין יחיה ובין לא יחיה אינו מהרהר אחר מדת הדין, אבל עכו"ם אינו נותן אלא על מנת כן ואם לא מתחרט עכ"ל, וא"כ נראה מזה דמצות צדקה נבדקת במחשבת בני אדם ובמעשה אין שום נפ"מ בין ישראל לעכו"ם כי שניהם נותנים רק נפרדים איש מאת מרעהו במחשבתם. וידוע דהרבה ראשונים סוברים דהמלאכים אינם יודעים מחשבות בני אדם (ועי' בתוס' במס' שבת י"ב) נמצא דמראש הררי קדם כשנתן לנו הקב"ה מצות "צדקה" נתנה בזה האופן שלא יהיה ממונה עליה שום שר או מלאך כי הם לא ידעו ולא יבינו מחשבת בני אדם כלל על כן בעל כרחך מסתמא נתנה אדעתא דהכי שהוא בכבודו ובעצמו יהיה ממונה ע"ז וסופר ומונה כמה צדקות בני ישראל עושין כיון שהוא מכיר מי דעתו לשמים ומי לא, והנה הבני יששכר (במאמר א' לחודש תשרי אות ו') כתב ז"ל ונ"ל עפ"י מה שקבלנו כשהאדם מתיירא להתפלל מחמת שחושש פן בבואו להתפלל יבואו המקטריגים לקטרג על תפלתו אם ראוי זה האיש שתקובל תפלתו וכו' עי"ז יוקר פנקסו אזי יותר טוב לספר שבחו של מקום בנידון המצטרך דהיינו אם יצטרך להתפלל על רפואה לא יתפלל דרך תפלה תיכף רק ישבח דרך שבח להבורא עולם שהוא רופא חולים ובמחשבתו יכון להמשיך רפואה להנצח והבורא עולם היועד

תעלומות לב (משא"כ מלאכים) הנה הוא יעשה בקשתו, והטעם הוא כיון דמזכיר שבח הבורא שהוא פועל הישועה הזאת מי הוא שיקטרע על הדבר הזה הנה כל המלאכים מסכימים והקב"ה עושה כפי מחשבתו של המשבח להמשיך ישועה להנצח עכ"ל, וכעין זה עי' בישמח משה פרשת שמות (ע"פ ויאחזו בני ויעקו וכו') והנה ידוע המדרש (הביאו הייטב לב תחילת פרשת מסעי) לשעבר הייתם נושעים ע"י בור' אבל לעתיד תהיה נושעים על ידי הה"ד ישראל נושע בה' תשועת עולמים ועפ"י הקדמות הללו יבואו כל המאמרים על מכונם דמהמדרש הזה אנו רואין דהגאולה העתידה ב"ב לא יהיה רק ביד הקב"ה בעצמו והנה כעת בגלותנו המר אנו נותנים למכים ביד אכזרים (וה"ל ה"ה שרי או"ה שרו של אדום שהם מושלים עלינו בחזק יד, וכשזוכה ב"ב לגאולתנו ופדות נפשנו יוציאנו הש"ת מתח"י וכלנו נהיה תחת צל ידו לגוננה, וכאשר ביארנו לעיל דע"י נתינת צדקה מוכרחים כל המלאכים והשרים של מעלה לעזוב אותנו ולתתנו לחן ולחסד בידו הפתוחה הקדושה והרחבה של הקב"ה בעצמו דכוונתנו הרצויות בשעת נתינת צדקה ידוע בלתי לה' לבדו הבוחן ובודק גנאי נסתרו לבנו וצופה ומביט סתרינו וכל עיכוב גאולתנו הוא מפני שהשרים משלו בנו ופזוק אין מידם, והגאולה א"א רק ע"י הקב"ה בעצמו וכיון דע"י נתינת צדקה אנו יוצאים לחירות מתח"י זהו סגולה גדולה שיצמיח גאולתנו כיון שע"י מושפעים מתח"י הקב"ה בעצמו בלי ממוצע כ"ע ז"ש גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה והטעם הוא דכל הנותן פרוטה לעני זוכה ורואה פני השכינה, וכוונתם דיהיה השפעתו מיד הקב"ה בלי ממוצע כלל, ובזה יתבאר גם שארי המאמרים דבאמת קשה מאוד להתפלל

בזמננו דכמה מקטריגים סובבים את האדם לחטוף תפלתו ולקטרג עליו וא"כ אין לו להאדם ולפרש מבוקשו בפירוש, וא"ת א"כ יהיה תפלתו נשמעת הלא המלאכים אינם יודעים מחשבת בני אדם וע"כ שפיר אמר ר"א יהיב פרוטה לעני והדר מצלי דכיון דע"י נתינת צדקה יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה וא"כ שפיר יכול להתפלל דיאמר רק שבח המקום ב"ה ויכוון מבוקשתו בתוך שבחו וכיון שהמקטריגים אינם יודעים מחשבתו יסכימו כולם ובפה אחד יהיה עונין כולם יחד אמן, משא"כ הקב"ה היודע מחשבתו של המשבח ימלא תיכף מבוקשו כמ"ש הבנ"י לעיל, נמצא דמובן שפיר גודל סגולת נתינת צדקה קודם התפילה ועפ"י יובנו שפיר גם מאמר הד' דמה סגולתה של נתינת צדקה שיהיה לו בנים זכרים דאיתא בגמרא תענית ב' ע"א א"ר יוחנן ג' מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו לשליח ואלו הן מפתח של גשמים ומפתח של חיה וכו' וא"כ אם אחד מושפע ע"י מלאך אז א"א לבקש שיהיה לו בנים זכרים דכיון דאין זה ביד המלאך כלל, משא"כ אם נותנים צדקה אז זוכין שע"י יהיה מושפע מתח"י הקב"ה ממש [כמ"ש לעיל הטעם] וא"כ אז שפיר יכול לבקש מהש"ת שיהיה לו בנים זכרים ע"כ מ"ש מה יעשה אדם ויהיה לו בנים זכרים יפזר מעותיו לעניים ואמרתי כ"ז לפני שני ת"ח מובהקים ה"ה הרה"ק מפריימאן שליט"א והרה"ג ר' אברהם לייטנער שליט"א וכולם פה ענו ואמרו דברי קילוסין והוטבו דברי בעיניהם מאוד כי הם באמת נעמו לחיך וזהו בקשתנו הושענא למען צדקתך דהיינו המצוות צדקה שנתת לנו שסגולתה לקרב את הגאולה ב"ב הושענא.